

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΣΤ' Δημοτικού

A

Τεύχος

ΠΑΡΟΝΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ:

- Ενεστώτας (κάτι που γίνεται τώρα χωρίς διακοπή).
Π.χ. Τα παιδιά παίζουν στην αυλή.
- Παρακείμενος (κάτι που έγινε στο παρελθόν και έχει τώρα τελεωθεί).
Π.χ. Ο Σόφοκλος έχει καθαριστεί από το συνέργιό του Σήμου.

✓ γραμματικά φαινόμενα ✓ ασκήσεις εμψέωσης

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΩΗ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΩΗ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Α' τεύχος

ΤΑΞΗ: ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: ΓΛΩΣΣΑ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Ταξίδια, τόποι, μεταφορικά μέσα..... 2

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Κατοικία. 14

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Διατροφή. 36

ΕΝΟΤΗΤΑ 6: Η ζωή σε άλλους τόπους..... 70

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Ταξίδια, τόποι, μεταφορικά μέσα.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Ρήματα

Τα ρήματα είναι λέξεις που μας δείχνουν ότι κάποιος ενεργεί, κάνει κάτι (π.χ. βιδώνει, γράφει, μιλάει κτλ.), ότι κάποιος παθαίνει κάτι (π.χ. το φαγητό μαγειρεύτηκε από τη μητέρα) και ότι κάποιος βρίσκεται σε μια κατάσταση (π.χ. κάθεται και ξεκουράζεται).

Οι χρόνοι του ρήματος

Οι χρόνοι του ρήματος φανερώνουν το **παρόν** (τώρα), το **παρελθόν** (πριν) και το **μέλλον** (έπειτα).

Παροντικοί χρόνοι :

Ενεστώτας (κάτι που γίνεται τώρα χωρίς διακοπή).

Π.χ. Τα παιδιά **παίζουν** στην αυλή.

Παρακείμενος (κάτι που έγινε στο παρελθόν και έχει τώρα τελειώσει).

Π.χ. Ο δρόμος **έχει καθαριστεί** από το συνεργείο του δήμου.

Παρελθοντικοί χρόνοι :

Παρατατικός (κάτι που έγινε χθες αλλά είχε διάρκεια).

Π.χ. Ο σκύλος **γάβγιζε** όλο το βράδυ.

Αόριστος (κάτι που έγινε χθες αλλά για μια στιγμή).

Π.χ. Το πλοίο **έφυγε** γεμάτο επιβάτες.

Υπερσυντέλικος (κάτι που τελείωσε χθες πριν γίνει κάτι άλλο).

Π.χ. Όταν έφτασα στον σταθμό, το τρένο **είχε φύγει**.

Μελλοντικοί χρόνοι :

Εξακολουθητικός Μέλλοντας (κάτι που θα γίνεται συνέχεια).

Π.χ. Ο γυμναστής **θα προπονεί** την ομάδα μπάσκετ κάθε Παρασκευή.

Συνοπτικός Μέλλοντας (κάτι που θα γίνει σε μια στιγμή).

Π.χ. Αύριο το μεσημέρι **θα ψήσουμε** σουβλάκια.

Συντελεσμένος Μέλλοντας (κάτι θα είναι τελειωμένο σε μια ορισμένη στιγμή).

Π.χ. Στο τέλος του μήνα **θα έχω πληρωθεί**.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Μεταφέρω την πιο κάτω ιστορία στον Ενεστώτα.

Σαν άνοιξε τα μάτια του είδε ότι ούτε αυτός ούτε η φωλιά είχε πάθει τίποτα. Κοίταξε ξανά κατά τον ουρανό. Το άγριο πουλί έφευγε κατά τη δύση κρατώντας στα νύχια του το σκοτωμένο φίδι. Ο Φώτης ένιωσε την ανάγκη κάτι να κάνει. Μα δε βρήκε τίποτα και ξέσπασε στα γέλια. Κάτι χαρούμενα ηρωικά γέλια....που σε λίγο γύρισαν μόνα τους σε τραγούδι.

Ανοίγει τα μάτια του και ότι ούτε αυτός ούτε η φωλιά έχει πάθει τίποτα.

..... ξανά κατά τον ουρανό. Το άγριο πουλί κατά τη δύση κρατώντας στα νύχια του το σκοτωμένο φίδι. Ο Φώτης την ανάγκη κάτι να κάνει. Μα δε τίποτα και στα γέλια. Κάτι χαρούμενα ηρωικά γέλια...που τώρα μόνα τους σε τραγούδι.

2) Μεταφέρω το παρακάτω κείμενο σε παρελθοντικό χρόνο.

Κάθε Σαββατοκύριακο πηγαίνουμε στο χωριό και βλέπουμε τον παππού και την γιαγιά. Ταξιδεύουμε με το αυτοκίνητο. Σε όλη τη διαδρομή τραγουδούμε και λέμε αστείες ιστορίες. Όταν φτάνουμε έχει ήδη μεσημεριάσει και η γιαγιά μάς φτιάχνει τα αγαπημένα μας φαγητά.

Το περασμένο Σαββατοκύριακο στο χωριό και τον παππού και τη γιαγιά. με το αυτοκίνητο. Σε όλη τη διαδρομή και αστείες ιστορίες. Όταν ήδη μεσημεριάσει και η γιαγιά μάς τα αγαπημένα μας φαγητά.

3) Γράφω δίπλα από κάθε ρήμα σε ποιο χρόνο βρίσκεται.

Είχαμε πάει (.....) να μαζέψουμε ελιές στο χωριό του πατέρα μου. Τώρα, κουρασμένοι, έχουμε πέσει (.....) όλοι για ύπνο. Ξαφνικά ακούω (.....) μια διαπεραστική φωνή και πετάγομαι (.....) επάνω, «Μη, θα σκοτωθείς (.....)». Μου έκοψε (.....) το αίμα. Θόρυβος ακουγόταν (.....) πάνω από το κεφάλι μου. «Κάποιος θα έχει ανέβει (.....) στη σκεπή» σκέφτηκα (.....). Έτρεξα (.....) έξω και αντίκρισα τη θεία, που φώναζε (.....), διπλωμένη σχεδόν έξω από το παράθυρο, στο θείο που είχε σκαρφαλώσει (.....) στα κεραμίδια. «Θα εξαφανίζω (.....) οποιονδήποτε με ενοχλεί (.....) στον ύπνο μου», τον άκουσα (.....) να λέει. Μιλούσε (.....) σ' ένα... ποντίκι.

4) Ο Πέτρος διάβασε το παρακάτω απόσπασμα σε έναν τουριστικό οδηγό.

Πηγαίνοντας στο Ναύπλιο, συναντάτε πλήθος αρχαιολογικών μνημείων. Αυτό που είναι πολύ γνωστό και αξίζει πραγματικά να επισκεφτείτε είναι οι Μυκήνες. Εντυπωσιάζεστε από τα λεγόμενα Κυκλώπεια Τείχη. Θαυμάζετε τους επιβλητικούς θολωτούς τάφους. Παρατηρείτε το ανάγλυφο που στολίζει την περίφημη Πύλη των Λεόντων και οδηγεί στην Ακρόπολη των Μυκηνών.

Αλλά και το Ναύπλιο διαθέτει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που το κάνουν μοναδικό. Ανηφορίζετε στο φρούριο του Παλαμηδίου και αγναντεύετε την υπέροχη θέα. Ρεμβάζετε στην παραλιακή λεωφόρο κοιτάζοντας το Μπούρτζι. Περιπλανιέστε στα στενά της Ακροναυπλίας. Σίγουρα οι αναμνήσεις θα χαραχτούν βαθιά στη μνήμη σας.

Έπειτα από έναν μήνα πραγματοποίησε ο ίδιος μια εκδρομή στα μέρη αυτά. Τώρα θέλει να γράψει ένα γράμμα σ' έναν φίλο του, για να του προτείνει αυτές τις περιοχές. Μπορείς να τον βοηθήσεις ξεκινώντας το γράμμα κάπως έτσι;

Πηγαίνοντας στο Ναύπλιο, θα συναντήσεις

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Συζυγίες-Φωνές

Τα ρήματα δεν κλίνονται όλα με τον ίδιο τρόπο. Έτσι, ανάλογα με τον τρόπο που κλίνονται, χωρίζονται σε δυο μεγάλες κατηγορίες, τις συζυγίες.

	ΣΥΖΥΓΙΕΣ	
	α' συζυγία	β' συζυγία
Ενεργητική Φωνή	-ω π.χ. γράφω	-ώ (ή -άω) π.χ. κρατάω – κρατώ
Παθητική Φωνή	-ομαι π.χ. γράφομαι	-ιέμαι, -ομαι, -αμαι π.χ. κρατιέμαι, κινούμαι, θυμάμαι

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Το κείμενο που ακολουθεί είναι οι εντυπώσεις μιας μαθήτριας, της Πηνελόπης, από τις καλοκαιρινές της διακοπές. Συμπληρώνω τα κενά βάζοντας τα ρήματα στον κατάλληλο τύπο:

Το καλοκαίρι που μας(περνώ),.....(επισκέπτομαι) με τους γονείς μου τη Σάμο. Η Σάμος(είμαι) ένα πολύ όμορφο νησί.(Μένω) εκεί μια εβδομάδα και(περνώ) υπέροχα. Το νησί, αν και(καίγομαι) πριν από μερικά χρόνια,(εξακολουθώ) να(είμαι) καταπράσινο.(Εγκαθίσταμαι) σ' ένα ξενοδοχείο στο

Βαθύ, που(είμαι) ένα από τα ομορφότερα μέρη του νησιού. Αποκει.....(κάνω) εξορμήσεις σε κάθε μικρό και μεγάλο χωριό της Σάμου.(Επισκέπτομαι) το Αρχαιολογικό Μουσείο που.....(περιέχω) πολλά ενδιαφέροντα εκθέματα. Βέβαια, περισσότερο απ' όλα με(εντυπωσιάζω) ένας τεράστιος κούρος, ύψους πέντε μέτρων. Δεν(βλέπω) μέχρι τότε κάτι παρόμοιο.(Πηγαίνω) και σε άλλους αρχαιολογικούς χώρους, όπως το Ηραίο, αλλά και στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας. Εκεί(θαυμάζω) το διάσημο Καπλάνι της βιτρίνας και(θυμάμαι)το λογοτεχνικό βιβλίο που(διαβάζω). Παράλληλα με αυτές τις επισκέψεις μας,(συνδυάζω) πάντα και τα μπάνια μας.(Συνειδητοποιώ) ότι η Σάμος(διαθέτω) καταπληκτικές παραλίες και πολύ καλό φαγητό.(Θέλω) πολύ να(ξαναπηγαίνω), γιατί πραγματικά(είναι) ένα απ' τα καλύτερα ταξίδια που(κάνω) ως τώρα.

2) Στο γράμμα που ακολουθεί, κάποιες λέξεις που γράφονται με δύο όμοια σύμφωνα στη σειρά γράφτηκαν κατά λάθος με ένα. Τις βρίσκω και τις διορθώνω.

Αγαπημένε μου παπού,

σου γράφω αυτές τις λίγες γραμές για να σου πω ένα σπουδαίο νέο! Η μαμά μου έφερε προχθές ένα καινούριο ποδήλατο. Είναι απίθανο! Είναι ψηλό, κατακόκινο, με δύο μεγάλα φώτα στο πίσω μέρος. Τα λάστιχά του έχουν πολλά αυλάκια, για να κρατιέται καλύτερα στον δρόμο. Το τιμόνι του καταλήγει σε δύο άκρες καλυμένες με ένα ειδικό υλικό, για να μην ιδρώνουν τα χέρια. Στο πίσω μέρος έχει μια μικρή σχάρα με ένα καλαθάκι βαμένο πράσινο. Αχ! Δεν ξέρεις πόσο θα ήθελα να ήσουν εδώ να με καμαρώνεις όταν θα πηγαίνω βόλτα!

Ο μπαμπάς που με είδε προχθές να το οδηγώ φορώντας το κράνος μου, είπε πως μοιάζω με γεναίο υπότη πάνω σε άλογο!

Καλέ μου παπούλη... Σε περιμένω να έρθεις σύντομα. Μου έχουν λείψει οι βόλτες μας στη θάλασα, τα παιχνίδια μας στην αμουδιά. Δώσε φιλιά στη γιαγιά.

Με αγάπη,

Ο εγγονός σου Νικόλας

3) Συμπληρώνω τα κενά για να σχηματιστούν σωστά οι λέξεις.

θαλα.....ομάχος // πλ..’ ..ρη // πρ..’ ..μνη // Λυκαβη.....ός // λαγ...νικό //
τσαλαπετ....νός // προκλ...τικός // Σά.....ατο // γρά.....α // Θε.....αλονίκη //
θάλα.....α // διάλει...α // περιβά...ον // συνε....σηθήκαμε // κατ....λη....ένες //
έ....ληση // αφοπλιστ...κή // αυτοπεπ..’ ..θηση // πρό...ρα // υποζ..’ ..γιο //
εξ...φρενικός // ευκαταφρόν...τος // σημ...ώσεις // μολ..’ ..βι // προ..’ ..πόθεση//
προσανατολίζομ... // επιθ...μώ // συ...ετοχή .

4) Σχηματίζω το επίθετο από τη λέξη που υπάρχει στην παρένθεση.

A) Στις Κυκλάδες υπάρχουν (παραλία) οικισμοί.

B) Τα (θάλασσα) ταξίδια είναι ευχάριστα.

Γ) Η (επιβάτης) κίνηση στα αεροδρόμια είναι μεγάλη στη διάρκεια των διακοπών.

Δ) Το (σιδηρόδρομος) δίκτυο της Ελλάδας γίνεται ηλεκτρικό.

E) Στην Ήπειρο τα (τόπος) κρασιά είναι φημισμένα.

ΣΤ) Σε ορεινά χωριά τα σπίτια είναι (πέτρα).

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Ο χρόνος στον λόγο μας

Για να δηλώσουμε τον χρόνο στον λόγο, προφορικό και γραπτό, δηλαδή πότε γίνεται ή πόσο διαρκεί κάτι, τότε χρησιμοποιούμε:

Τρόπος έκφρασης	Παραδείγματα
Ρήματα σε όλους τους χρόνους που αναφέρονται στο παρελθόν, στο παρόν και στο μέλλον.	Έγραφα όλο το απόγευμα. (παρελθόν) Γράφω τις ασκήσεις μου. (παρόν) Θα γράψω εξετάσεις. (μέλλον)
Χρονικά επιρρήματα. (απαντούν στην ερώτηση «πότε;»)	τώρα, πριν, χτες, αύριο, πέρσι, φέτος, ποτέ, μετά, κ.ά.
Χρονικές προτάσεις. Εισάγονται με χρονικούς συνδέσμους (όταν, σαν, ενώ, καθώς, αφού, αφότου, πριν, μόλις, προτού, ώσπου, ωςότου, όποτε)	Όταν τελειώσουμε τις εξετάσεις, θα το γιορτάσουμε.
Ουσιαστικά μαζί με το άρθρο σε αιτιατική ή γενική και πολύ σπάνια σε ονομαστική πτώση.	Θα κολυμπήσουμε το απόγευμα. Το μεσημέρι θα φύγω. Το καλοκαίρι θα πάμε για διακοπές στην Χαλκιδική.

<p>Φράσεις με προθέσεις που δηλώνουν χρόνο.</p> <p>*Προθέσεις: με, σε, για, ως, προς, μετά, παρά, αντί, από, κατά, δίχως, χωρίς, ίσαμε</p>	<p>Διακόπτουμε και θα συνεχίσουμε σε μία ώρα.</p> <p>Για κάμποσα λεπτά στάθηκε ακίνητος.</p> <p>Θα πάμε κινηματογράφο κατά τις εννιά.</p>
--	--

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Διαβάζω το κείμενο και υπογραμμίζω λέξεις ή φράσεις που φανερώνουν χρόνο.

«Την παραμονή της παρέλασης, δηλαδή στις 24 του μήνα , ήρθαν πρωί πρωί στο σπίτι μας ο Γιάννος με τον Χάρη και άλλους φίλους. Ήταν μεγαλύτεροι, μα είχαν μάθει τα νέα. Χτύπησαν τα παντζούρια του παραθύρου μου και, μόλις άνοιξα, φώναξαν με μια φωνή: «Σε λίγο θα έρθουν τα κανάλια!».

(Βαγγέλης Ηλιόπουλος, Καφέ αηδιαστικό μπαλάκι, Εκδ.Πατάκη, σελ.85)

2) Θέλεις να μάθεις περισσότερες πληροφορίες για τη Λέσβο; Διάβασε το παρακάτω κείμενο και μετά υπογράμμισε τις χρονικές προτάσεις.

Όταν πήγαινα στη Λέσβο, δεν είχα συνειδητοποιήσει πόσο μεγάλο αλλά και ενδιαφέρον νησί είναι. Έμεινα έκθαμβος, μόλις επισκέφτηκα το Απολιθωμένο Δάσος, που αποτελεί ένα ανεπανάληπτο μνημείο σε παγκόσμιο επίπεδο. Αφού εφοδιάστηκα με έναν κατάλληλο οδηγό, μελέτησα τις ιδιαίτερες συνθήκες κάτω από τις οποίες δημιουργήθηκε. Ενώ συνέχιζα την πορεία μου στο δυτικό τμήμα του νησιού, βρέθηκα στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας. Εκεί είδα μοναδικά εκθέματα από τη γύρω περιοχή . Καθώς επέστρεφα στην πρωτεύουσα του νησιού, σταμάτησα σ' ένα από τα πολλά μοναστήρια και προσκύνησα

ευλαβικά. Πριν φύγω από το νησί, δεν παρέλειψα να κάνω μια στάση και στο Αρχαιολογικό Μουσείο, που πραγματικά άξιζε τον κόπο.

3) Μέσα στο κείμενο που ακολουθεί υπάρχουν πολλά επιρρήματα αλλά και ουσιαστικά που δηλώνουν χρόνο. Τα βρίσκω και τα γράφω στην κατάλληλη στήλη του πίνακα.

Πρόσφατα πήγα ένα ταξίδι στο Λονδίνο. Η πτήση μας ήταν το πρωί και κράτησε τέσσερις ώρες. Πρώτα πήραμε το τρένο και μετά το μετρό, για να βρεθούμε στο ξενοδοχείο. Τακτοποιήσαμε τα πράγματά μας και αμέσως φύγαμε για το Βρετανικό Μουσείο. Φτάσαμε νωρίς και είχαμε αρκετή ώρα στη διάθεσή μας για να το γυρίσουμε. Θαυμάσαμε τα Γλυπτά του Παρθενώνα, αλλά και τα εκθέματα από διάφορους άλλους πολιτισμούς. Το μεσημέρι μεταβήκαμε στο Μουσείο της Μαντάμ Τισό. Εκεί εντυπωσιαστήκαμε από τα κέρινα ομοιώματα και ταυτόχρονα βγάλαμε φωτογραφίες με τους αγαπημένους μας καλλιτέχνες. Κατόπιν κάναμε μια στάση για φαγητό και συνεχίσαμε την περιπλάνησή μας στους δρόμους του Λονδίνου. Το απόγευμα περπατήσαμε στο Χάιντ Παρκ και ταΐσαμε τις πάπιες. Το βράδυ επιστρέψαμε στο δωμάτιό μας και μιλούσαμε συνεχώς για όσα είδαμε. Την επόμενη μέρα θα συνεχίζαμε την ξενάγηση στα αξιοθέατα της πόλης γεμάτοι ενθουσιασμό.

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ	ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

4) Συμπληρώνω τα σύμφωνα (μ ή μμ, ν ή νν, λ ή λλ, ρ ή ρρ, κτλ) που λείπουν.

συ.....ενής γινό.....ενο άμι.....α άμου...ο
βα.....ένος τριαντάφυ....ο συ.....οή γαρίφα.....ο
γέ.....ια παρά.....ογος Επτά.....ησα ποικι.....ία
εκατο....ύριο γλώ.....α σύ.....ογος Φύ.....ο (δέντρου)

5) Συμπληρώνω τις καταλήξεις –ε και –αι των ρημάτων.

Κάθε τέσσερα χρόνια γίνοντ..... οι δημοτικές εκλογές και εκλέγοντ.... οι δημοτικοί άρχοντες του τόπου. Δήμαρχος εκλέγετ... ο αρχηγός του συνδυασμού που πλειοψήφησε, ενώ ο αντιδήμαρχος διορίζετ..... απ' τον δήμαρχο.

«Με την ψήφο του λαού εκλέγομ..... στο δήμο για 3η τετραετία, και αυτό είν..... μεγάλη τιμή για μένα» λέει ο δήμαρχος. «Μην ξεχνάτ..... όμως ότι η εκλογή μου οφείλετ..... κυρίως στα έργα που έκανα μέχρι τώρα. Είναι αλήθεια ότι στο δήμο εκλεγόμαστ..... για να προσφέρουμ..... έργο και όχι για να καθόμαστ....."»

Το μεταξωτό πουκάμισό μου πλένετ_ στο χέρι σε χλιαρό νερό, απλώνετ_ στη σκιά και, αφού στεγνώσει, σιδερώνετ_ σε χαμηλή θερμοκρασία.

Το μεταξωτό σας πουκάμισο να το πλένετ_ στο χέρι σε χλιαρό νερό, να το απλώνετ_ στη σκιά και, αφού στεγνώσει, να το σιδε-ρώνετ_ σε χαμηλή θερμοκρασία.

Τα μεταξωτά πουκάμισα τα πλένομ_ στο χέρι σε χλιαρό νερό, τα απλώνουμ_ στη σκιά και, αφού στεγνώσουν, τα σιδερώνουμ_ σε χαμηλή θερμοκρασία.

Τα μεταξωτά πουκάμισα πλενοντ_ στο χέρι σε χλιαρό νερό, απλώνοντ_ στη σκιά και, αφού στεγνώσουν, σιδερώνοντ_ σε χαμηλή θερμοκρασία.

Όταν το καλοκαίρι ζεσταίνομ_, κάθομ_ κάτω από την κληματαριά και δροσίζομ_.

Ευχαριστιέμ_ να γυμνάζομ_ με τους φίλους μου στο γυμναστήριο της γειτονιάς, όπου παίζομ_ και μπάσκετ και χορταίνομ_ παιχνίδι. Συχνά διαφωνούμ_ και μαλώνομ_, και τότε εγώ στενοχωριέμ_.

Το Σάββατο το απόγευμα πηγαίνομ_ επίσκεψη στη γιαγιά. Εγώ χαίρομ_ γιατί εκεί συναντιέμ_ με τα ξαδέρφια μας και παίζομ_ με τις ώρες.

Το άγριο ζώο ανασηκώνετ_, ανακλαδίζετ_, στέκετ_ στα πισινά του πόδια και μας κοιτάζει ανήσυχα.

Όλα εσείς τα παιδιά που πάτ_ στο σχολείο πρέπει να διαβάζετ_, να γράφετ_, να συζητάτ_, να ζωγραφίζετ_, να ακούτ_ και να μαθαίνετ_.

6) Τοποθετώ στον κατάλληλο τύπο του παρατατικού τα ρήματα των παρενθέσεων:

Χτες, όλο το απόγευμα, ο Γιώργος (διαβάζω) τα αγγλικά του, (γράφω) την έκθεσή του και (λύνω)..... τα προβλήματα των μαθηματικών. Την ίδια ώρα η αδερφή του η Μαρία (ζωγραφίζω) τον χάρτη της και τον (μπογιατίζω) με μαρκαδόρους. Εγώ καθόμουν στον καναπέ και (πλέκω) μια ζακέτα. Με τη ματιά μου (χαϊδεύω) τα παιδιά και τα (καμαρώνω)

που (κάνω) τις εργασίες τους με τόση πολλή προσοχή και επιμέλεια. Ο πατέρας (απουσιάζω) την ώρα εκείνη. Βρισκόταν στον κήπο, όπου (κλαδεύω) τα δέντρα, (σκαλίζω) τον ανθόκηπο, (βοτανίζω) τα παρτέρια και (ποτίζω) τον λαχανόκηπο.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Κατοικία.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Τα επίθετα και ο ρόλος τους σε ένα κείμενο που περιγράφει

Στον λόγο μας χρησιμοποιούμε τα **επίθετα** για να δηλώσουμε κάποιο χαρακτηριστικό ή κάποια ιδιότητα ενός ουσιαστικού, με άλλα λόγια για να περιγράψουμε ένα ουσιαστικό και να δώσουμε περισσότερες πληροφορίες για αυτό: π.χ. το γλυκό κρασί, τις πάνινες καρέκλες, του πύργου του παλιού, η αίθουσα είναι μεγάλη

Συμφωνία ουσιαστικού κι επιθέτου σε γένος, αριθμό και πτώση

Παρατηρούμε ότι τα παραπάνω επίθετα βρίσκονται με το ουσιαστικό:

1)στο ίδιο γένος: π.χ. στη φράση «...γλυκό κρασί» και το επίθετο «γλυκό» και το ουσιαστικό «κρασί» είναι ουδέτερα, ενώ στη φράση "...πάνινες καρέκλες" και το επίθετο «πάνινες» και το ουσιαστικό «καρέκλες» είναι θηλυκά,

2)στον ίδιο αριθμό: π.χ. στη φράση «...πύργου παλιού» και το επίθετο «παλιός» και το ουσιαστικό «πύργος» βρίσκονται στον ενικό αριθμό, ενώ στη φράση «...πάνινες καρέκλες» και το επίθετο «πάνινες» και το ουσιαστικό «καρέκλες» είναι πληθυντικού αριθμού,

3)στην ίδια πτώση: π.χ. στη φράση «...παλιού πύργου» και το επίθετο «παλιός» και το ουσιαστικό «πύργος» είναι σε γενική πτώση.

Λέξεις και φράσεις που δηλώνουν τόπο (τοπικοί προσδιορισμοί)

Σε μια περιγραφή βρίσκουμε συχνά λέξεις ή φράσεις που φανερώνουν τόπο. Τέτοιες είναι κυρίως:

α) τοπικά επιρρήματα (μέσα, έξω, εδώ, εκεί, βόρεια, νότια, μακριά, χαμηλά, πουθενά, δίπλα, πίσω, κοντά κτλ.)

π.χ. Έξω βρέχει. / Μέσα υπάρχει ζέστη. / Κάθισε εκεί στην πολυθρόνα.

β) επιρρηματικές εκφράσεις (κοντά σε ..., μακριά από..., μπροστά από/ σε..., κάτω από....κτλ.)

π.χ. Κοντά στο τραπέζι υπάρχει η τσάντα με τα βιβλία μου.

γ) φράσεις με προθέσεις (εμπρόθετοι προσδιορισμοί του τόπου)

- ❖ **Από** π.χ. Ξεκίνησε πρωί από το χωριό
- ❖ **Ίσαμε** π.χ. Προχώρησαν ίσαμε το σπίτι εκείνο
- ❖ **Κατά** π.χ. Πάω κατά την πλατεία
- ❖ **Μέχρι** π.χ. Πάω μέχρι την πλατεία
- ❖ **Προς** π.χ. Προς τα δεξιά βλέπετε το σαλόνι
- ❖ **Σε** π.χ. Προχώρησαν σε άλλο δωμάτιο
- ❖ **Ως** π.χ. Προχώρησε ως το τέρμα του δρόμου

δ) ονόματα σε πτώση αιτιατική συνήθως

π.χ. Πηγαίνω εξοχή./ Πήγαμε σινεμά.

ε) αναφορικές προτάσεις που φανερώνουν τόπο.

π.χ. Πάμε όπου επιθυμείς / Όπου και να πας, θα σε βρω.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Αντικαθιστώ τα υπογραμμισμένα επίθετα με προθετικές φράσεις, οι οποίες να περιγράφουν τα αντίστοιχα ουσιαστικά:

α. Πολλά παράθυρα έχουν μεταλλικό μηχανισμό.

Πολλά παράθυρα έχουν μηχανισμό από μέταλλο.

β. Τα αρκαδικά τσοπανόσκυλα είναι φύλακες.

.....

γ. Πολλά γραφεία έχουν μπρούντζινη ταμπέλα απέξω.

.....

δ. Στα παλιά σπίτια τα πατώματα ήταν σανιδένια.

.....

ε. Τα μπουκάλια για νερό είναι καλύτερο να είναι γυάλινα.

.....

στ. Δεν είναι όλα τα παπούτσια δερμάτινα.

.....

2) Αντικαθιστώ τις υπογραμμισμένες φράσεις του κειμένου με επίθετα και ξαναγράφω το κείμενο.

Το χωριό μου είναι στην Κρήτη. Πρόκειται για έναν οικισμό κοντά στη θάλασσα. Το σπίτι που έχουμε εκεί έχει δύο ορόφους. Αν και είναι κατοικία στην εξοχή, διαθέτει όλες τις ανέσεις. Το δωμάτιό μου έχει πολύ μεγάλο χώρο και είναι διακοσμημένο ωραία. Στο σαλόνι έχουμε τοποθετήσει πολυελαίους από κρύσταλλο. Τους τοίχους τούς έχει στολίσει η μητέρα μου με εικόνες από

ασήμι. Έχουν σκαλιστεί πάνω τους παραστάσεις από τη θρησκεία μας. Το πάτωμα είναι από ξύλο. Η εξώπορτα, που είναι από σίδηρο, μας κάνει να αισθανόμαστε ασφαλείς. Στο μπαλκόνι έχουμε μια πολυθρόνα που κουνιέται. Εκεί κάθομαι τα απογεύματα και κοιτάω τη θάλασσα που δεν έχει κύματα και τον κήπο που είναι στολισμένος με άνθη.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) Μέσα στο κείμενο υπάρχουν κάποια επίθετα που απλώς περιγράφουν κάτι και κάποια άλλα που ταυτόχρονα σχολιάζουν. Τα βρίσκω και τα γράφω στην κατάλληλη στήλη.

Το σπίτι του παππού μου πάντα μου προκαλούσε ιδιαίτερα συναισθήματα. Ξεχωρίζει από τα άλλα, γιατί είναι πέτρινο. Έχει χτιστεί τον περασμένο αιώνα και αποπνέει τον αέρα μιας άλλης εποχής. Το περιβάλλει μια όμορφη αυλή, στην οποία ο παππούς δουλεύει καθημερινά ακούραστος. Τα ευωδιαστά λουλούδια καλωσορίζουν τον επισκέπτη και τα πανύψηλα δέντρα προκαλούν δέος. Η γιαγιά φροντίζει να είναι πάντα καθαροί οι εσωτερικοί

χώροι του σπιτιού. Το ψηλό ταβάνι και το ξύλινο πάτωμα συνθέτουν τα κύρια χαρακτηριστικά του σπιτιού. Η ευρύχωρη κουζίνα μοσχομυρίζει πάντα από τα νόστιμα φαγητά που ετοιμάζει η γιαγιά. Εκεί, κοντά στο άσπρο τζάκι, περνάμε τις καλύτερες ώρες της ημέρας.

ΕΠΙΘΕΤΑ ΠΟΥ ΠΕΡΙΓΡΑΦΟΥΝ	ΕΠΙΘΕΤΑ ΠΟΥ ΣΧΟΛΙΑΖΟΥΝ

4) Υπογραμμίζω τους προσδιορισμούς του τόπου:

- α. Ένας ναύτης βρήκε εκεί δύο χρυσά νομίσματα.
- β. Τα κουπιά ανεβοκατέβαιναν ρυθμικά στη θάλασσα.
- γ. Παντού ξυπνούσαν αναμνήσεις.
- δ. Κάπου είχε κρύψει το πορτοφόλι του.
- ε. Για να πας από την Ελλάδα στη Γαλλία, πρέπει να κατευθυνθείς δυτικά.
- στ. Το καινούριο ποδήλατο βρισκόταν έξω από την πόρτα του.

5) Συμπληρώνω το κείμενο που ακολουθεί, επιλέγοντας από την παρένθεση επιρρήματα ή φράσεις που δηλώνουν τόπο (αντίκρυ, στο σημείο, εκεί, απέναντι, στο ταβάνι, στο πάτωμα, στον ένα τοίχο, στο σπίτι, δίπλα, στη μέση, μέσα, σε μια γωνία, πάνω).

Το δωμάτιό μου είναι ο αγαπημένος μου χώρος στο σπίτι. περνάω τις περισσότερες ώρες της ημέρας. έχω βάλει ένα κάδρο με φωτογραφίες όλης της οικογένειας, ενώ του βρίσκονται αφίσες με τραγουδιστές και αθλητές.έχω κολλήσει αστέρια, τα οποία φωσφορίζουν στο σκοτάδι.υπάρχει το γραφείο και ακριβώς απόμια βιβλιοθήκη με πολλά ράφια.σ' αυτήν τοποθετώ τα βιβλία μου.του δωματίου μου υπάρχει το κρεβάτι και του ένα κομοδίνο.έχω βάλει μια μοκέτα και κάποιες μαξιλάρες.είναι τοποθετημένο ένα μικρό έπιπλο στο οποίο βρίσκεται το κασετόφωνο, τα CD μου και πολλά παιχνίδια.αυτό κάθομαι μόνο όταν έχω ελεύθερο χρόνο ή όταν καλώ φίλους.....

6) Στο παρακάτω κείμενο υπογραμμίζω τους προσδιορισμούς που φανερώνουν τόπο και να κυκλώσεις αυτούς του χρόνου.

Το καλοκαίρι πήγαμε στη Ρόδο διακοπές. Ήταν η πρώτη φορά που πηγαίναμε σε νησί, γι' αυτό ταξιδέψαμε με μεγάλο πλοίο. Όταν φτάσαμε, ψάξαμε να βρούμε το ξενοδοχείο. Ήταν ένα μεγάλο τριώροφο κτίριο,

το οποίο διέθετε και πισίνα. Μπροστά από το ξενοδοχείο υπήρχε μια τεράστια έκταση με γκαζόν και ένα σιντριβάνι στο κέντρο, ενώ πίσω ήταν ο χώρος στάθμευσης των αυτοκινήτων. Αφού αφήσαμε τις αποσκευές μας στο δωμάτιο, πήγαμε κατευθείαν για φαγητό, γιατί είχαμε πεινάσει πολύ. Καθίσαμε σε μια ταβέρνα δίπλα στην παραλία και απολαύσαμε με ηρεμία τις λιχουδιές.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΔΟΜΗ ΤΟΥΣ

ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ: Το Υποκείμενο, το Ρήμα και το Αντικείμενο ή το

Κατηγορούμενο

ΑΠΛΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Αποτελείται από το υποκείμενο και το ρήμα ή από το υποκείμενο, το ρήμα κι ένα κατηγορούμενο ή αντικείμενο.

ΟΝΟΜΑΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΡΗΜΑΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ Ο δάσκαλος

είναι κουρασμένος. ΡΗΜΑ + ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ Ο δάσκαλος

διορθώνει την άσκηση. ΡΗΜΑ+ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Π.χ Ο μαθητής κουράστηκε. — Τα παιδιά παίζουν ποδόσφαιρο.—Ο Βαγγέλης έγινε πρόεδρος. —Η Μαρία έδωσε την τσάντα σε εμένα.

ΣΥΝΘΕΤΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Η πρόταση που έχει δύο ή περισσότερα υποκείμενα, αντικείμενα ή κατηγορούμενα.

ΟΝΟΜΑΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΡΗΜΑΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΥΠ+ΥΠ Ο δάσκαλος και οι μαθητές

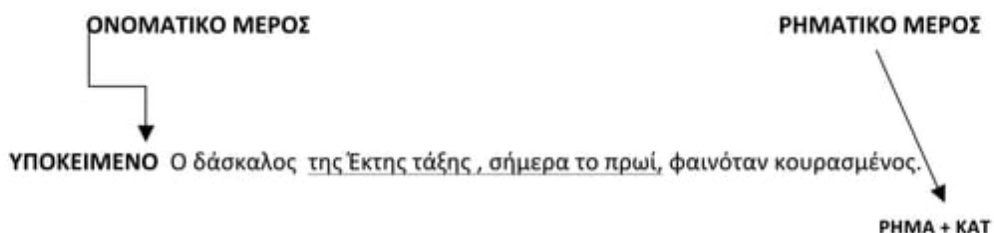
είναι κουρασμένοι. ΡΗΜΑ + ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

ΥΠ Οι μαθητές είναι χαρούμενοι, γελαστοί κι ευτυχισμένοι. ΡΗΜΑ + ΚΑΤ+ΚΑΤ+ΚΑΤ

ΥΠ Οι μαθητές παίζουν ποδόσφαιρο και μπάσκετ. ΡΗΜΑ+ΑΝΤ+ΑΝΤ

ΕΠΑΥΞΗΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Εκτός από τους κύριους όρους (Υ-Ρ-Α ή Κ) περιέχει πληροφορίες που εξηγούν ή συμπληρώνουν τους κύριους όρους.

Π.χ Τα παιδιά παίζουν ποδόσφαιρο στην αυλή του σχολείου στο μάθημα της Γυμναστικής .—
Ο Βαγγέλης έγινε πρόεδρος χθες.

ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Ελλειπτική λέγεται η πρόταση από την οποία λείπουν λέξεις/ στοιχεία που εύκολα εννοούνται (βασικοί όροι της πρότασης)

π.χ. Ήρθες πρώτη! (Λείπει το υποκείμενο εσύ.), Αύριο τα αποτελέσματα. (Λείπει το ρήμα θα βγουν.) , Καλό ταξίδι! (Λείπουν και το υποκείμενο εγώ και το ρήμα εύχομαι.)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Οι προτάσεις που ακολουθούν είναι ελλειπτικές. Βρίσκω τον όρο που λείπει και τον συμπληρώνω.

α) Τρέχαμε όλη την ημέρα.
.....

β) «Βίον ανθόσπαρτον».
.....

γ) Να ζήσετε.
.....

δ) Καλή νίκη.
.....

ε) Καλό βράδυ.
.....

στ) Ωραίο φόρεμα.
.....

2) Γράφω το είδος κάθε μιας από τις παρακάτω προτάσεις:

Πήγαινε γρήγορα. (.....)

Το αεροπλάνο απογειώθηκε(.....)

Χρόνια πολλά και καλά. (.....)

Το ήξερα. (.....).

Ο παππούς και η γιαγιά έρχονται . (.....)

Τα βουνά είναι δασωμένα.Οι κάμποι δεν είναι. (.....)

Ο ήλιος λάμπει στα βουνά και στους κάμπους. (.....)

Ο λύκος κι η αλεπού έγιναν φίλοι. (.....)

Μια πεταλούδα πέταξε πολύ μακριά. (.....)

3) Ξαναγράψω τις παρακάτω ελλειπτικές προτάσεις συμπληρώνοντας τον όρο ή τους όρους που λείπουν (Υποκείμενο – Ρήμα – Κατηγορούμενο)

Έγραψα ένα τραγούδι! →

Λύσατε σωστά τις ασκήσεις →

Καλό ταξίδι! →

Περιμένουμε τη σειρά σας. →

Ο Χάρης είναι ψηλός, αλλά

ο Νίκος δεν είναι. →

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Αριθμητικά ουσιαστικά - αριθμητικά επίθετα

Αριθμητικά είναι οι λέξεις που μας φανερώνουν μια αριθμητική έννοια. Διακρίνονται σε δύο ομάδες:

α) **Αριθμητικά ουσιαστικά:** Είναι περιληπτικά ουσιαστικά, εκφράζουν δηλαδή ένα σύνολο από πρόσωπα, ζώα ή πράγματα.

Λήγουν σε:

–**αριά:** Φανερώνουν ένα πλήθος «στο περίπου». Σχηματίζονται μόνο για αριθμούς μεγαλύτερους του εννιά και συνοδεύονται συνήθως από τη λέξη «καμιά» (δεκαριά, δεκαπενταριά, τριανταριά κτλ.)

–**άδα:** Φανερώνουν ένα πλήθος από μονάδες που κάνουν ένα σύνολο (εξάδα, εικοσάδα, εκατοντάδα κτλ.).

β) **Αριθμητικά επίθετα:** Είναι τα:

Απόλυτα: Φανερώνουν ένα συγκεκριμένο πλήθος προσώπων, ζώων ή πραγμάτων. Είναι όλοι οι αριθμοί (τέσσερις, δύο κτλ.).

Τακτικά: Φανερώνουν τη σειρά ή τη θέση που έχει το ουσιαστικό που προσδιορίζουν, μέσα σε μία ομάδα (τρίτος, δεύτερη κτλ.) .

Πολλαπλασιαστικά: Φανερώνουν από πόσα απλά μέρη αποτελείται κάτι (διπλός, τριπλή, τετραπλό κτλ.) .

Αναλογικά: Φανερώνουν πόσες φορές μεγαλύτερο είναι κάτι από κάτι άλλο (διπλάσιος, τριπλάσια, πενταπλάσιο κτλ.).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Αντικαθιστώ τις υπογραμμισμένες φράσεις με ισοδύναμές τους, όπως στο παράδειγμα:

α. Στη συναυλία συγκεντρώθηκαν περίπου πενήντα θεατές.

.....
Στη συναυλία συγκεντρώθηκαν καμιά πενήντα θεατές.

β. Στην παρέλαση οι μαθητές στοιχίζονται ανά τέσσερις.

.....

γ. Έκανε επανάληψη στα μαθήματα για δεύτερη και τρίτη φορά.

.....

δ. Το ύψος ενός ουρανοξύστη 150 μέτρων είναι δέκα φορές μεγαλύτερο από το ύψος μιας πολυκατοικίας 15 μέτρων.

.....

ε. Στο γήπεδο πηγαίναμε περίπου δεκαπέντε άτομα παρέα.

.....

2) Διαβάζω το κείμενο και εντοπίζω τα αριθμητικά επίθετα και τα ουσιαστικά και τα τοποθετώ στην κατάλληλη στήλη του πίνακα.

Για το γλυκό χρειάστηκα πολλά υλικά. Μία εξάδα αυγά, ένα πακέτο ζάχαρη, δύο μερίδες βούτυρο, τρία πακέτα αλεύρι, καμιά εικοσαριά καρύδια και λίγο γάλα. Έφτιαξα διπλάσια ποσότητα, γιατί είχαμε επισκέψεις. Είχαμε καλέσει καμιά δεκαριά φίλους, για να πιούμε καφέ και να παίξουμε επιτραπέζια παιχνίδια.

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΑ	ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

3) Υπογραμμίζω τα αριθμητικά των παρακάτω προτάσεων και συμπληρώνω τον πίνακα που ακολουθεί:

Το καλοκαίρι έκανα καμιά εικοσαριά μπάνια, γιατί μείναμε στη θάλασσα μόνο δώδεκα ημέρες.

Πέρσι ήρθαμε δεύτεροι στους μαθητικούς αγώνες της περιοχής μας. Για να κατορθώσουμε να έρθουμε πρώτοι, πρέπει να καταβάλλουμε διπλάσια προσπάθεια.

Ένας διπλός ελληνικός καφές μού είναι απαραίτητος κάθε απόγευμα.

Με τους φίλους μου συναντιόμαστε δυο φορές την εβδομάδα. Χωριζόμαστε σε πεντάδες και παίζουμε μπάσκετ.

Με την καινούργια σύνδεση κινητής τηλεφωνίας θα μπορείτε να έχετε στη διάθεσή σας τριπλάσιο χρόνο ομιλίας, χωρίς να πληρώνετε τα τριπλά χρήματα.

Απόλυτα αριθμητικά	Τακτικά αριθμητικά	Πολλαπλασιαστικά αριθμητικά	Αναλογικά αριθμητικά	Περιληπτικά Αριθμητικά

4) Αντικαθιστώ τους αριθμούς με αριθμητικά επίθετα.

- Η καταβολή του μισθού θα γίνει στις (13) του μηνός.
- Η έλλειψη νερού στον (21) αιώνα μπορεί να είναι αιτία πολέμου.
- Μένει στον (50) όροφο ενός ουρανοξύστη.
- Τα (50) ευρώ είναι (5) από τα δέκα ευρώ.
- Ο Θεμιστοκλής είναι (2) σε ύψος από την αδερφή του.

5) Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα των αριθμητικών επιθέτων:

<i>Αριθ.</i>	<i>Απόλυτα</i>	<i>Τακτικά</i>	<i>Πολ/κά</i>	<i>Αναλογικά</i>
8				
3				
9				
10				

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Συντομογραφίες- Αρκτικόλεξα

Συντομογραφίες ονομάζονται οι συντομευμένες γραφές ορισμένων λέξεων που χρησιμοποιούμε συχνά στον λόγο και οι οποίες, αντί να γράφονται ολόκληρες, γράφονται για συντομία κομμένες με ορισμένο τρόπο.

Π.χ. γραμμ: γραμμάρια, βλ: βλέπε

Αρκτικόλεξα είναι οι συντομογραφίες που σχηματίζονται από τα αρχικά γράμματα φράσεων, οι οποίες συνήθως δηλώνουν ονομασίες συλλόγων, οργανισμών, πολιτικών κομμάτων. Τα αρκτικόλεξα γράφονται με κεφαλαία και χωρίς τελεία ανάμεσά τους, εκτός αν μια λέξη αποδίδεται με δύο γράμματα στο αρκτικόλεξο.

π.χ. **ΟΗΕ** (ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ)

ΕΛΤΑ (ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΑ)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Βρίσκω τι σημαίνουν τα παρακάτω αρκτικόλεξα και οι συντομογραφίες.

μ.χ.=..... μ.μ.=.....

Σεπτ.=..... αριθμ.=.....

κτλ.=..... Β.Δ.=.....

βλ.=..... Π.χ.=.....

ΚΟΚ=..... τ.μ.=.....

ΙΚΑ=..... μ.=.....

π.μ.=..... ΥΓ=.....

2) Χρησιμοποιώ συντομογραφίες ή αρκτικόλεξα για να αποδώσω τα παρακάτω;

Και άλλα=..... Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων=.....

Οκτώβριος=..... Δηλαδή=.....

Καινή Διαθήκη=..... Σαββατοκύριακο=.....

Νοτιοανατολικός=..... σημείωση=.....

Γραμμάρια=..... τετραγωνικά μέτρα=.....

Εθνικό Ίδρυμα Μελετών=.....Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών=.....

Εκατοστά=..... χιλιόμετρα=.....

3) Οι παρακάτω λέξεις είναι ανορθόγραφα γραμμένες. Γράφω τη λέξη με τον σωστό τρόπο στη διπλανή στήλη.

Ξενόνας ⇒ _____ Ενιακόσια ⇒ _____

-

κινόχρηστα ⇒ _____ έννατος... ⇒ _____

-

εντιχοισμένος ⇒ _____ Αντιδικεία ⇒ _____

-

μονοκατικοία ⇒ _____ Ισόγιο ⇒ _____

-

ανακενισμένο ⇒ _____ ακήνιτο... ⇒ _____

-

διαχειριστής ⇒ _____ Ιπόγειο ⇒ _____

-

διατηρηταία	⇒ _____	θερμωσίφοντας	⇒ _____
	-		
καιραμοσκεπή	⇒ _____	ενοικιαστήριο	⇒ _____
	-		
υπνωδομάτιο	⇒ _____	Διαίνεξη	⇒ _____
	-		
Δόμα	⇒ _____	ενικοιαστής	⇒ _____
	-		

4) Γράφω τις λέξεις ή φράσεις ως συντομογραφίες.

• και λοιπά	→ _____	• υπομονή	→ _____
• εκατοστά	→ _____	• και άλλα	→ _____
• μετά Χριστόν	→ _____	• μέτρα	→ _____
• κύριος	→ _____	• κυρία	→ _____
• προ μεσημβρίας	→ _____	• χιλιόμετρα	→ _____

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Θηλυκά ουσιαστικά σε -η :

Τα παροξύτονα θηλυκά ουσιαστικά σε -η τονίζονται σε όλες τις πτώσεις στη συλλαβή, στην οποία τονίζεται η ονομαστική ενικού. Στα προπαροξύτονα όμως, ο τόνος στην ονομαστική πληθυντικού κατεβαίνει στην παραλήγουσα, ενώ οι υπόλοιπες πτώσεις του πληθυντικού τονίζονται στη συλλαβή, στην οποία τονίζεται και η ονομαστική πληθυντικού.

Για παράδειγμα:

	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
Ονομ.	η χρήση	η δύναμη	οι χρήσεις	οι δυνάμεις
Γεν.	της χρήσης (χρήσεως)	της δύναμης (δυνάμεως)	των χρήσεων	των δυνάμεων
Αιτ.	τη χρήση	τη δύναμη	τις χρήσεις	τις δυνάμεις
Κλητ.	χρήση	δύναμη	χρήσεις	δυνάμεις

ΠΡΟΣΟΧΗ! Παρατηρούμε ότι στη γενική του ενικού σχηματίζουν δύο τύπους!

Θηλυκά ουσιαστικά σε -ος.

Τα θηλυκά ουσιαστικά σε -ος κλίνονται όπως και τα αρσενικά ουσιαστικά που λήγουν σε -ος. Όσα στην ονομαστική τονίζονται στη λήγουσα ή στην παραλήγουσα δε μετακινούν τον τόνο στις άλλες πτώσεις. Αυτά που στην ονομαστική ενικού τονίζονται στην πρόπαραλήγουσα, κατεβάζουν τον τόνο στην παραλήγουσα στη γενική του ενικού και στη γενική και αιτιατική του πληθυντικού.

Για παράδειγμα:

Ενικός αριθμός

Ονομ.	η θαλαμηγός	η λεωφόρος	η είσοδος
Γεν.	της θαλαμηγού	της λεωφόρου	της εισόδου
Αιτ.	τη θαλαμηγό	τη λεωφόρο	την είσοδο
Κλητ.	(θαλαμηγό)	(λεωφόρο)	(είσοδο)

Πληθυντικός αριθμός

Ονομ.	οι θαλαμηγοί	οι λεωφόροι	οι εισοδοί
Γεν.	των θαλαμηγών	των λεωφόρων	των εισόδων
Αιτ.	τις θαλαμηγούς	τις λεωφόρους	τις εισόδους
Κλητ.	(θαλαμηγοί)	(λεωφόροι)	(είσοδοι)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Συμπληρώνω τα κενά των παρακάτω προτάσεων βάζοντας το ουσιαστικό της παρένθεσης στο σωστό τύπο:

- Οι κάτοικοι _____ (η πόλη) ζουν σε επιβαρυμένο περιβάλλον.
- Πρέπει να αντιμετωπίσω πολλές δυσάρεστες _____ (η κατάσταση).
- Ποιο ήταν το όνομα _____ (η υπάλληλος) που σας εξυπηρέτησε;
- Αναγκάστηκε να κάνει τρεις _____, (η εγχείρηση) γιατί τραυματίστηκε σοβαρά κατά τη διάρκεια _____ (η προπόνηση).

- Το μάθημα της Γεωγραφίας γίνεται με τη βοήθεια της _____ (η υδρόγειος) σφαίρας.
- Η γιαγιά μου πηγαίνει κάθε χρόνο στα λουτρά _____. (η Αιδηψός)
- Την επόμενη εβδομάδα θα γιορτάσουμε _____ (η επέτειος) της 28^{ης} Οκτωβρίου.
- Πρέπει να προσέξεις στην ορθογραφία _____ (η κατάληξη) _____ . (η λέξη)
- Δεν έγιναν δεκτές _____ (η πρόταση) που έκανε.
- Εκτελούνται έργα στη διασταύρωση _____ (η οδός) Ερμού και Αιόλου.

2) Σχηματίζω φράσεις με τα παρακάτω ζεύγη λέξεων, γράφοντας το δεύτερο στη γενική ενικού ή πληθυντικού.

✦ η διάσταση – οι απόψεις	⇒
✦ ο πίνακας – η τάξη	⇒
✦ ο έλεγχος – η πρόοδος	⇒
✦ η κλίση – οι λέξεις	⇒
✦ η εφαρμογή – η μέθοδος	⇒
✦ το ποσοστό – η αύξηση	⇒
✦ ο αριθμός – η οδός	⇒

3) Κλίνω τα παρακάτω ουσιαστικά.

Ενικός αριθμός				
Ον.	η δήμαρχος	η διέξοδος	η μήνυση	η τάξη
Γεν.				
Αιτ.				
Πληθυντικός αριθμός				
Ον.				
Γεν.				
Αιτ.				

4) Γράφω τα παρακάτω ουσιαστικά στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού.

Την πόλη _____ η περίοδος _____

Της δόσης _____ τις χερσονήσους _____

Οι απόψεις _____ της διαμέτρου _____

Των δυνάμεων _____ τις συγκεντρώσεις _____

Την σύνοδο _____ η πτώση _____

5) Συμπληρώνω τις παρακάτω προτάσεις με το ουσιαστικό «οδός» στη σωστή πτώση:

Την ευθύνη για τον καθαρισμό των _____ την έχει ο δήμος.

Συγγνώμη, περάσαμε την _____ Ιπποκράτους;

Πρέπει να βλέπετε τα φανάρια, όταν διασχίζετε μεγάλες _____.

Τα καταστήματα της _____ Μανδηλαρά είναι πολύ ακριβά .

Στην _____ Βενιζέλου είναι το Νοσοκομείο Κω.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Διατροφή

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Για να εκφράσουμε στη γλώσσα μας τις παραπάνω περιπτώσεις, χρησιμοποιούμε το ρήμα σε διάφορες μορφές που ονομάζονται **εγκλίσεις**. Οι εγκλίσεις του ρήματος είναι τρεις: η **οριστική**, η **υποτακτική** και η **προστακτική**.

Χρησιμοποιούμε την οριστική:	Παραδείγματα
Όταν μιλάμε για ένα γεγονός που παρουσιάζουμε ως πραγματικό στο παρόν, στο παρελθόν και στο μέλλον . Η πρόταση μπορεί να είναι καταφατική ή αρνητική. Όταν η πρόταση είναι αρνητική , βάζουμε μπροστά από το ρήμα το μόριο δε(ν) .	<ul style="list-style-type: none">- Η στάση του λεωφορείου είναι έξω από την πολυκατοικία μας.- Ο Γιάννης δε φέρθηκε καλά.
Χρησιμοποιούμε την υποτακτική:	Παραδείγματα
Όταν περιγράφουμε κάτι ως επιθυμητό ή αβέβαιο . Οι βασικοί και πιο συνηθισμένοι τύποι της υποτακτικής σχηματίζονται με το να + τους τρεις απλούς τύπους ενέργειας (εξακολουθητικό - επαναλαμβανόμενο, συνοπτικό - στιγμιαίο, συντελεσμένο): π.χ. να γράφω-να γράψω-να έχω γράψει.	<ul style="list-style-type: none">- Ο κύριος Δημήτρης επέμενε να σπουδάσει αστροναύτης ο γιος του.- Οι γονείς μου σκέφτηκαν να μην πάμε φέτος διακοπές στο χωριό.
Χρησιμοποιούμε την προστακτική:	Παραδείγματα
Όταν μιλάμε και θέλουμε να διατάξουμε κάποιον, να παρακαλέσουμε κάποιον, να ζητήσουμε την άδεια ή να εκφράσουμε μια ευχή . Όταν η πρόταση είναι αρνητική, χρησιμοποιούμε τους τύπους της υποτακτικής βάζοντας μπροστά το μη(ν) ή το να μη(ν) .	<ul style="list-style-type: none">- Πρώτα χρωμάτισε την πέτρα και μετά ζωγράφισε την.- Μη θορυβείτε τις ώρες κοινής ησυχίας.- Να μην πιστεύεις ό,τι σου λένε.- Μην κάνεις ότι δεν καταλαβαίνεις.

Σχηματισμός της προστακτικής στα σύνθετα ρήματα

Η προστακτική έγκλιση φανερώνει προσταγή ή παράκληση ή ευχή. Πολλά ρήματα στον αόριστο, όπως και στον παρατατικό, παίρνουν ε ως αύξηση.

Π.χ. τρέχω → έτρεξα

παίζω → έπαιξα

Στα σύνθετα ρήματα αυτή η αύξηση μπαίνει ανάμεσα στην πρόθεση και στο ρήμα.

Π.χ. δια + γράφω = διαγράφω → διέγραψα

ΠΡΟΣΟΧΗ! Η αύξηση στα σύνθετα ρήματα διατηρείται μόνο στην οριστική Αορίστου. Στην προστακτική χάνεται.

Π.χ.

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ		ΑΟΡΙΣΤΟΣ	
Οριστική	Προστακτική	Οριστική	Προστακτική
Αναλύεις	Ανάλυε	ανέλυσες	ανάλυσε
Αναπτύσσεις	Ανάπτυσσε	ανέπτυξες	ανάπτυξε

Θυμάμαι! Τα ρήματα που τελειώνουν σε **-λλω** όπως π.χ. βάλλω, υποβάλλω, αναβάλλω, ανατέλλω κ.ά. **γράφονται με 2 λάμδα**.

Εξαιρούνται τα: Θέλω, Οφείλω

Τα ρήματα σε **-λλω** της **α'** συζυγίας έχουν **2 λάμδα** μόνο στον ενεστώτα, στον παρατατικό και στον εξακολουθητικό μέλλοντα. Οι **άλλοι χρόνοι** (αόριστος, συν.μέλλοντας, παρακείμενος, υπερσυντέλικος και συντελεσμένος μέλλοντας) και τα **παράγωγα ονόματα** γράφονται με **ένα λάμδα**.

Π.χ. αναβάλλω(ενεστώτας), ανέβαλλα(παρατατικός), ανέβαλα(αόριστος)->αναβολή(ουσιαστικό)

Όμως, τα ρήματα σε –λλώ της β΄ συζυγίας διατηρούν τα 2 λάμδα σε όλους τους χρόνους, καθώς και στα παράγωγα ονόματα.

Π.χ. κολλώ(ενεστώτας), κολλούσα(παρατατικός), κόλλησα(αόριστος)-> κόλλα(ουσιαστικό)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Γράφω μέσα στην παρένθεση σε ποια έγκλιση βρίσκονται τα ρήματα των παρακάτω προτάσεων.

α) Τα παιδιά βγήκαν έξω από την τάξη. (οριστική)

β) Σταματήστε τους τσακωμούς. (.....)

γ) Ας ξεκινήσουμε επιτέλους. (.....)

δ) Να έχεις την ευχή μου, παιδί μου. (.....)

ε) Οι γιατροί του νοσοκομείου απεργούν σήμερα. (.....)

στ) Κάνε μου τη χάρη να φύγεις. (.....)

ζ) Όταν γυρίσεις, τηλεφώνησέ μου. (.....)

2) Την περασμένη εβδομάδα ήρθε ένας διατροφολόγος στο σχολείο και μίλησε σε όλα τα παιδιά. Ξαναγράφω τις συμβουλές που μας έδωσε, μετατρέποντας την έγκλιση των ρημάτων πρώτα σε υποτακτική και μετά σε προστακτική; Χρησιμοποιώ β΄ πληθυντικό πρόσωπο και κάνω όλες τις απαραίτητες αλλαγές.

- Δεν παραλείπουμε το πρωινό.

Υποτακτική:.....

Προστακτική:.....

- Τρεφόμαστε υγιεινά.

Υποτακτική:.....

Προστακτική:.....

- Συνδυάζουμε τη σωστή διατροφή με συχνή σωματική άσκηση.

Υποτακτική:.....

Προστακτική:.....

- Αποφεύγουμε τις διατροφικές υπερβολές.

Υποτακτική:.....

Προστακτική:.....

- Ακολουθούμε τις οδηγίες των γονέων μας.

Υποτακτική:.....

Προστακτική:.....

3) Συμπληρώνω τα κενά των προτάσεων, βάζοντας τα ρήματα των παρενθέσεων στην προστακτική του αορίστου, στο β' ενικό πρόσωπο.

-(αναβάλλω) το ραντεβού σου και έλα μαζί μας για φαγητό.
-(αποβάλλω) αυτή την κακή συνήθεια να μην τρως πρωινό!
-(υπογράφω) το συμβόλαιο, για να φύγουμε.
-(αναπτύσσω) περισσότερο τα επιχειρήματά σου για τη διατροφή, για να είσαι πιο πειστικός.
-(απολαμβάνω) το υπέροχο δείπνο που σου ετοίμασα!

4) Μετατρέπω τις παρακάτω προτάσεις σε προστακτική αορίστου.

Να επισκεφτείς το μουσείο.	
Να διαβάσεις τα μαθήματά σου.	
Να σκεφτείτε πριν από κάθε ενέργεια.	
Να με βοηθήσετε στη μεταφορά.	
Να βιαστείτε, το τρένο θα φύγει.	
Αύριο να τηλεφωνήσετε στη γιαγιά.	
Να αθροίσετε τα τις προσθέσεις.	
Να γραφτείς στην ομάδα του βόλεϊ .	

5) Στα ρήματα των παρακάτω προτάσεων λείπει ένα μέρος της κατάληξης. Το συμπληρώνω:

- A) Μη ντραπ.....τε να έρθετε
- B) Στολιστ.....τε για τον χορό.
- Γ) Κουν.....στε τα πόδια σας, έχουμε αργήσει.
- Δ) Προχωρ.....στε προς το βάθος του διαδρόμου.
- E) Αρχ.....στε να τρώτε.
- Στ) Καλυφθ.....τε, έρχεται βροχή.
- Z. Κατεβ....τε από την άλλη σκάλα.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Αποτελεσματικές ή συμπερασματικές προτάσεις

Αποτελεσματικές ή συμπερασματικές προτάσεις λέγονται οι δευτερεύουσες εξαρτημένες προτάσεις, οι οποίες φανερώνουν το αποτέλεσμα της πράξης που δηλώνει η πρόταση από την οποία εξαρτώνται(κύρια). Οι αποτελεσματικές / συμπερασματικές προτάσεις εισάγονται :

α. με **αποτελεσματικούς** συνδέσμους **ώστε** και **που**. Πολλές φορές, μετά τα ώστε και που υπάρχει το **να**:

π.χ. Έκανε τόσο κρύο, **που** φορούσαμε μπουφάν και μέσα στο σπίτι.

Ήταν αρκετά ευγενικός, **ώστε να** μου δώσει τη θέση του.

β. με **φράσεις** που χρησιμοποιούνται ως αποτελεσματικοί σύνδεσμοι: **με αποτέλεσμα να**:

π.χ. Κάνω πολλές δουλειές ταυτόχρονα, **με αποτέλεσμα να** μην μπορώ να αποδώσω σε καμία.

Η **άρνηση** στις αποτελεσματικές/συμπερασματικές προτάσεις είναι με το **δε(ν)** ή το **μη(ν)**. Συχνά, στην πρόταση την οποία προσδιορίζουν οι αποτελεσματικές προτάσεις, υπάρχουν οι δεικτικές αντωνυμίες τέτοιος, τέτοια, τέτοιο ή τόσος, τόση, τόσο ή τα επιρρήματα τόσο, έτσι.

π.χ. Με είχε ενοχλήσει τόσο, **ώστε να** μη θέλω να τον ξαναδώ στα μάτια μου.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Υπογραμμίζω τις αποτελεσματικές ή συμπερασματικές προτάσεις στα παρακάτω παραδείγματα:

- α. Έριξε τέτοια βροχή, που ξεχείλισαν τα ποτάμια.
- β. Είναι τόσο καλό εστιατόριο, ώστε κάθε βράδυ είναι γεμάτο.
- γ. Ήταν τόσο φρέσκα τα λαχανικά, ώστε έλιωναν στο στόμα.
- δ. Τα οργάνωσαν έτσι, ώστε όλοι έμειναν ευχαριστημένοι.
- ε. Άργησε πολύ, με αποτέλεσμα να μην προλάβουμε την αρχή του έργου.
- στ. Είναι βιαστικός, με αποτέλεσμα να κάνει πολλά λάθη.

2) Συνδέω τα παρακάτω ζευγάρια προτάσεων με τρόπο που η μία πρόταση να γίνει εξαρτημένη αποτελεσματική/συμπερασματική:

α. Τα νέα αυτοκίνητα έχουν τόσο πολύπλοκους μηχανισμούς. Χρειάζονται ειδικά συνεργεία.

.....
.....

β. Οι αγροτικές καλλιέργειες είναι εκτεθειμένες στις αλλαγές του καιρού. Καταστρέφονται εύκολα.

.....
.....

γ. Η παιδική ηλικία είναι ευαίσθητη. Όλοι οι γονείς φοβούνται για τα παιδιά τους.

.....
.....

3) Ενώνω τα ζεύγη των προτάσεων, ώστε να γίνει η μία από τις δύο αποτελεσματική. Θα σου χρειαστούν οι φράσεις: ώστε να ή με αποτέλεσμα να.

- Δεν τρώει καθόλου πρωινό. Νιώθει αδυναμία.

.....

- Έφαγε τόσο πολύ. Δεν μπορούσε να χωνέψει όλο το βράδυ.

.....

- Πετυχαίνει τόσο καλά τα φαγητά. Κανένας δεν αντιστέκεται στη μαγειρική της.

.....

- Δε βάζει καθόλου αλάτι στο φαγητό. Δεν είναι νόστιμο.

.....

4) Μέσα στο κείμενο που ακολουθεί υπάρχουν πολλές αποτελεσματικές προτάσεις. Τις βρίσκω και τις υπογραμμίζω.

Οι γιατροί τονίζουν ότι τα παιδιά πρέπει να λαμβάνουν όλα τα είδη των τροφών, ώστε να έχουν ένα ισορροπημένο διαιτολόγιο. Από μικρή ηλικία πρέπει να συνηθίσουν στη σωστή διατροφή, ώστε να την ακολουθούν και ως ενήλικοι. Όσοι τρέφονται σωστά έχουν περισσότερη ενέργεια, με αποτέλεσμα να αποδίδουν καλύτερα σε όλες τις δραστηριότητές τους. Οι ακρότητες στις διατροφικές μας συνήθειες μόνο προβλήματα μπορούν να δημιουργήσουν. Μερικοί άνθρωποι τρώνε τόσο πολύ, ώστε να παχαίνουν αρκετά, ενώ άλλοι τρώνε τόσο λίγο, ώστε να είναι υπερβολικά αδύνατοι. Και στις δύο περιπτώσεις οι συνέπειες στην υγεία τους είναι αρνητικές.

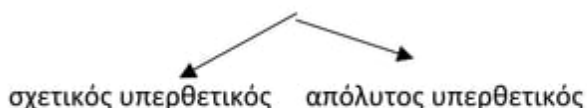
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Τα παραθετικά επιθέτων και επιρρημάτων

Παραθετικά επιθέτων

Συχνά χρησιμοποιούμε τα επίθετα για να συγκρίνουμε ουσιαστικά. Στα επίθετα έχουμε τρεις βαθμούς:

θετικός → συγκριτικός → υπερθετικός

Ο συγκριτικός και ο υπερθετικός λέγονται **παραθετικά** των επιθέτων.

Επίθετα **θετικού βαθμού** λέγονται τα επίθετα που φανερώνουν ότι ένα ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα.

Σχηματισμός των παραθετικών

1) Συγκριτικός βαθμός

Επίθετα συγκριτικού βαθμού λέγονται τα επίθετα που φανερώνουν ότι ένα ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα σε μεγαλύτερο βαθμό από ένα άλλο. Ο συγκριτικός βαθμός σχηματίζεται με δύο τρόπους:

α) Μονολεκτικά: θετικός βαθμός ουδετέρου + -τερος (ομορφότερος, μακρύτερος)

β) Περιφραστικά: πιο + θετικός βαθμός (πιο όμορφος, πιο μακρύς)

ΑΝΩΜΑΛΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

Μερικά επίθετα σχηματίζουν παραθετικά με δικό τους ξεχωριστό τρόπο. Αυτά λέγονται **ΑΝΩΜΑΛΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ**. Ορισμένα απ' αυτά είναι τ' ακόλουθα:

απλός	απλούστερος	απλούστατος
γέρος	γεροντότερος	-
κακός	χειρότερος	χείριστος / κάκιστος
καλός	καλύτερος	άριστος
λίγος	λιγότερος	ελάχιστος
μεγάλος	μεγαλύτερος	μέγιστος
μικρός	μικρότερος	ελάχιστος
πολύς	περισσότερος	πλείστος

ΚΑΘΟΛΟΥ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

Μερικά επίθετα δε σχηματίζουν καθόλου παραθετικά.

Τέτοια επίθετα είναι:

Αυτά που δηλώνουν **ύλη**. Π.χ μαρμάρινος, χρυσός κλπ.

Αυτά που σημαίνουν **καταγωγή ή συγγένεια**. Π.χ ελληνικός, προγονικός κλπ.

Αυτά που σημαίνουν **χρόνο ή τόπο**. Π.χ σημερινός, χθεσινός, νησιώτικος, ουράνιος κλπ.

Αυτά που σημαίνουν **κατάσταση που δεν αλλάζει**. Π.χ μισός, αθάνατος, πολύτεκνος κλπ.

2) Υπερθετικός βαθμός

Σχετικός υπερθετικός βαθμός

Ο σχετικός υπερθετικός βαθμός ενός επιθέτου δηλώνει ότι το ουσιαστικό που συνοδεύει έχει ένα γνώρισμα σε μεγαλύτερο βαθμό από όλα τα άλλα όμοιά του.

άρθρο + συγκριτικός βαθμός (ο ομορφότερος, ο μακρύτερος)

(ο πιο όμορφος, ο πιο μακρύς)

Απόλυτος υπερθετικός βαθμός

Ο απόλυτος υπερθετικός βαθμός δηλώνει ότι το ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα σε πολύ μεγάλο βαθμό, χωρίς να γίνεται σύγκριση με άλλα.

Ο απόλυτος υπερθετικός σχηματίζεται με δύο τρόπους:

A) Μονολεκτικά: θετικός βαθμός ουδετέρου + -τατος (ομορφότατος, μακρύτατος)

B) Περιφραστικά: πολύ + θετικός βαθμός (πολύ όμορφος, πολύ μακρύς)

Εξαιρέσεις στα παραθετικά

Κάθε κανόνας, όμως, έχει και τις εξαιρέσεις του! Πρόσεξε τι γίνεται με ορισμένα επίθετα.

Μερικά παραθετικά δεν έχουν θετικό βαθμό!

κατώτερος κατώτατος

ανώτερος ανώτατος

Μερικά άλλα δεν έχουν ούτε θετικό ούτε υπερθετικό: προτιμότερος, προγενέστερος, μεταγενέστερος

Παραθετικά επιρρημάτων

Ο **συγκριτικός βαθμός** σχηματίζεται:

- είτε **μονολεκτικά**, με τις καταλήξεις –ότερα και –ύτερα:
ωραία – ωραιότερα

βαθιά – βαθύτερα
- είτε **περιφραστικά**, με τη λέξη πιο:
ωραία - πιο ωραία

βαθιά – πιο βαθιά

Ο **υπερθετικός** σχηματίζεται:

- είτε **μονολεκτικά**, με τις καταλήξεις –ότατα, –ύτατα:
ωραία – ωραιότατα

βαθιά – βαθύτατα
- είτε **περιφραστικά**, με τα επιρρήματα πολύ, πάρα πολύ:
ωραία – πολύ ωραία

βαθιά – πάρα πολύ βαθιά

ΑΝΩΜΑΛΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ

Μερικά επιρρήματα σχηματίζουν παραθετικά με δικό τους ξεχωριστό τρόπο.

Αυτά λέγονται **ΑΝΩΜΑΛΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ**. Ορισμένα απ' αυτά είναι τ' ακόλουθα:

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ
Καλά	καλύτερα	Άριστα
κακά / κακώς	χειρότερα	χειρίστα / κάκιστα
Πολύ	περισσότερο	πάρα πολύ / πλείστα
Λίγο	λιγότερο	Ελάχιστα

ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

1. Οι καταλήξεις των παραθετικών - ότερος, - ότατος και στα τρία γένη , καθώς και τα επιρρήματα σε - ότερα, - ότατα γράφονται με όμικρον.

π.χ. πλούσιος – πλουσιότερος- πλουσιότατος
πλούσια – πλουσιότερα - πλουσιότατα

2. Τα παραθετικά που προέρχονται από τα τοπικά επιρρήματα « άνω » και « κάτω » , γράφονται με ωμέγα.

π.χ. άνω – ανώτερος- ανώτατος
άνω – ανώτερα- ανώτατα

3. Οι καταλήξεις των παραθετικών – ύτερος, - ύτατος και στα τρία γένη , καθώς και τα επιρρήματα σε - ύτερα, - ύτατα γράφονται με ύψιλον .
ΕΞΑΙΡΕΤΑΙ ΤΟ « νωρίτερα » .

π.χ. βαθύς – βαθύτερος – βαθύτατος
βαθιά – βαθύτερα – βαθύτατα

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Σχηματίζω περιφραστικά τον συγκριτικό και τον απόλυτο υπερθετικό βαθμό τους.

θετικός	συγκριτικός	υπερθετικός απόλυτος
ένδοξος	πιο ένδοξος	πολύ ένδοξος
τίμιος		
επιμελής		
Ταχύ		
Πλατιά		
Ευγενικό		

2) Σχηματίζω τους μονολεκτικούς τύπους του συγκριτικού και υπερθετικού βαθμού:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός απόλυτος
πλούσιος		
δροσερός		
φτωχή		
ατελής		
(η) ασφαλής		
φτηνός		

3) Βάζω τα επίθετα και τα επιρρήματα στον υπερθετικό βαθμό, ώστε οι διαφημίσεις που ακολουθούν να γίνουν πιο πειστικές.

- Σοκολάτα ΠΑΚΤΑ. Μια καλή εμπειρία της ζωής σου!

.....

- Μόνο αν έρθεις σ' εμάς, θα πετύχεις τον υψηλό στόχο της ζωής σου! Μην αργείς!

.....

- Θέλεις να γίνεις πλούσιος; Παίξε τώρα ΑΓΩΝΑ!

.....

- Φρέσκα ψάρια! Μια δοκιμή θα σας πείσει!

.....

- Είναι απλό! Μία δόση ΓΟΚΙ στο πλυντήριο και πείτε αντίο στους λεκέδες!

.....

4) Συμπληρώνω τις προτάσεις με τους κατάλληλους τύπους των παραθετικών (συγκριτικός, σχετικός υπερθετικός ή απόλυτος υπερθετικός) των επιθέτων που βρίσκονται στην παρένθεση.

α. Ο Όλυμπος είναι (ψηλό) βουνό της Ελλάδας.

β. Το γάλα είναι (θρεπτικός) από το τσάι.

γ. Το αηδόνι είναι (μελωδικός) πουλί.

δ. Τα τηγανητά είναι (δυσκολοχώνευτη) τροφή.

ε. Τα νησιά είναι (ωραίος) τόπος διακοπών.

στ. Η συμπεριφορά του ήταν (ευγενής).

5) Δηλώνω τον υπερθετικό βαθμό με ένα σύνθετο επίθετο που να εκφράζει τη σημασία των φράσεων που δίνονται. Το α' συνθετικό του σύνθετου επιθέτου να είναι ένα από τα: θεός, όλος, πεντα, παν, κατά, υπέρ:

α. είναι πολύ ψηλός→.....

β. είναι εντελώς μαύρος→.....

γ. είναι απόλυτα ξανθός→.....

δ. είναι εντελώς καινούριο→.....

ε. είναι πολύ τρελή→.....

6) Στο κείμενο που ακολουθεί συμπληρώνω τα παραθετικά των επιθέτων που δηλώνουν τις διαφορές:

Στο κέντρο της Αθήνας βρίσκεις φαγητό για όλα τα γούστα. Υπάρχουν εστιατόρια με καλό φαγητό και εστιατόρια γρήγορου φαγητού (φαστφούντ). Είναι φυσικό μεταξύ τους να υπάρχουν διαφορές.

Στα πολυτελή εστιατόρια οι τιμές είναι (ακριβές) και εννοείται ότι το φαγητό πρέπει να είναι (καλό) και (γευστικό), γιατί οι ιδιοκτήτες διαλέγουν (φρέσκος) υλικά και γιατί είναι (έμπειρος) ο μάγειρας.

Στα φαστφούντ εστιατόρια οι τιμές είναι (φτηνός), τα φαγητά όμως δεν είναι βέβαιο ότι είναι (κάτω) ποιότητας. Όμως, ίσως επειδή

έχουν (μεγάλος) κατανάλωση, δίνουν (μικρός) προσοχή στη γεύση. Ο μάγειρας έχει(λίγος) ευκαιρίες να δείξει τις ικανότητές του.

7) Συμπληρώνω τους παρακάτω πίνακες:

Θετικός	Συγκριτικός	
	Μονολεκτικός	Περιφραστικός
βέβαιος		
εύκολη		
τολμηρός		
καθαρό		
κρίσιμος		
φιλικό		
τακτική		

Θετικός	Σχετικός Υπερθετικός		Απόλυτος Υπερθετικός	
			Μονολεκτικός	Περιφραστικός
βέβαιος				
εύκολη				
τολμηρός				
καθαρό				
κρίσιμος				

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Συμφράσεις και εκφράσεις

- Όταν δύο λέξεις χρησιμοποιούνται σταθερά μαζί, τότε συχνά σχηματίζουν μια νέα έννοια, η οποία προέρχεται από την κύρια σημασία της κάθε λέξης. Αυτό το σχήμα λόγου λέγεται **σύμφραση**:
π.χ. οικογενειακή θαλπωρή, όρκος πίστεως, σοκολάτα αμυγδάλου, σχολικά είδη, οικολογική καταστροφή, παιδική χαρά.
- **Έκφραση** είναι ένα σύνολο λέξεων που εκφράζει ένα ιδιαίτερο νόημα. Το νόημα μιας έκφρασης είναι μεταφορικό:
π.χ. τρώει τα σίδερα, του έσπασε τα νεύρα, βρήκε το δάσκαλό της κτλ.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Παρακάτω δίνεται η μία από τις δύο λέξεις ορισμένων συμφράσεων.

Συμπλήρωσε παίρνοντας από τον διπλανό πίνακα την κατάλληλη λέξη.

• βιολογικός.....	συμπεριφορά
• βίαη	τόξο
• ουράνιο	καθαρισμός
• σοκολάτα	λογιστής
• όρκος	πίστεως
• ορκωτός	υγείας
• έγινε	συμφόρηση
• δημοτικό	λεμονιού
• αφρός	τέλη
• χυμός	λόγος
• κυκλοφοριακή	ξυρίσματος

2) Βρίσκω την κυριολεκτική σημασία των εκφράσεων που ακολουθούν:

α. Τρώει τα σίδερα.

.....

β. Του έσπασε τα νεύρα.

.....

γ. Μόνο του σπανού τα γένια δε γίνονται.

.....

δ. Ράβε, ξήλωνε, δουλειά να μη σου λείπει.

.....

ε. Φωνή λαού, οργή θεού.

.....

στ. Έμεινε πετσί και κόκαλο.

.....

ζ. Έβαλε νερό στο κρασί του.

.....

η. Νηστικό αρκούδι δε χορεύει.

.....

θ. Κομάται με τις κότες.

.....

3) Είναι έκφραση ή σύμφραση; Σημειώνω ένα Σ για τις συμφράσεις και ένα Ε για τις εκφράσεις.

Το αλάτι της ζωής.....	Γάλα άπαχο.....
Χωριάτικο ψωμί.....	Δεν τρώει κουτόχορτο.....
Κουταλάκι του γλυκού.....	Με έφαγαν οι στενοχώριες.....
Υγρό κρεμοσάπουνο.....	Αγελαδινό γιαούρτι.....
Μεσογειακή διατροφή.....	Μου άνοιξε η όρεξη.....

4) Χρησιμοποιώ τις παρακάτω εκφράσεις ή συμφράσεις, για να φτιάξω μια παράγραφο (έφαγε τον αγγέλουρα, τον έπιασε το στομάχι του, έκοψε τις υπερβολές, δεν τρώει πια βαριά φαγητά, μπήκε σε πρόγραμμα δίαιτας, δοκιμάζει έναν νέο τρόπο ζωής).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Ανώνυμα επίθετα

Ανώνυμα ή αντίθετα επίθετα ονομάζονται δύο επίθετα που έχουν αντίθετη σημασία:

π.χ. καθαρός-βρόμικος

φιλικός-εχθρικός

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Ξαναγράψω τις παρακάτω προτάσεις, αντικαθιστώντας τα υπογραμμισμένα επίθετα με τα ανώνυμά τους:

α. Τα φρέσκα λαχανικά είναι ακριβότερα.

.....

β. Οι πλουσιότερες ομάδες έχουν καλύτερους παίκτες.

.....

γ. Μην πάρεις άσπρο ψωμί.

.....

δ. Οι ειδήσεις ήταν σημαντικές.

.....

2) Στη στήλη Α και στη στήλη Β υπάρχουν αντώνυμα επίθετα. Τα βρίσκω και τα αντιστοιχίζω με ένα βέλος.

A	B
τακτικός	μικρή
αθώος	νότιος
μεγάλη	άτακτος
άγνωστο	ιδιωτικός
βόρειος	ένοχος
δημόσιος	γνωστό

3) Ο Γιάννης πήγε σ' ένα εστιατόριο, αλλά δεν έμεινε καθόλου ευχαριστημένος. Διαβάζω τις εντυπώσεις του και υπογραμμίζω τα επίθετα. Μετά βρίσκω τα αντίθετα των επιθέτων και συμπληρώνω τα κενά του πίνακα.

Χτες το βράδυ έφαγα σ' ένα εστιατόριο. Περίμενα να γευτώ ένα πλούσιο γεύμα. Αντίθετα, έζησα μια άσχημη εμπειρία. Όλα τα φαγητά ήταν άνοστα. Το ψωμί ήταν σκληρό και μπαγιατικό. Το κρασί ήταν ξινό. Το φιλέτο που παρήγγειλα ήταν άψητο και οι πατάτες ανάλατες. Όταν παραπονέθηκα, ο αγενής σερβιτόρος δεν παραδέχτηκε τίποτα και αρνήθηκε να αντικαταστήσει τα κρύα πιάτα. Για αυτό αποφάσισα να φύγω, πληρώνοντας όμως έναν ακριβό λογαριασμό. Κλείνοντας πίσω μου τη βαριά πόρτα του μαγαζιού, άρχισα να αναζητώ ένα καλύτερο εστιατόριο με την ελπίδα ότι θα φανώ πιο τυχερός.

ΕΠΙΘΕΤΟ	ΑΝΤΙΘΕΤΟ	ΕΠΙΘΕΤΟ	ΑΝΤΙΘΕΤΟ

4) Αντικαθιστώ στις παρακάτω φράσεις το επίθετο με το αντώνυμό του:

- α. υγιεινή ζωή →
- β. πρώτη προτίμηση →
- γ. γρήγορος υπολογισμός →
- δ. μακρύς λαϊμός →
- ε. πυκνή ομίχλη →
- στ. πρώιμα φρούτα →
- ζ. ευκίνητος άνθρωπος →
- η. αξιόπιστη πρόταση →
- θ. βέβαιη νίκη →

5) Αντικαθιστώ στο κείμενο τα υπογραμμισμένα επίθετα με τα αντίθετά τους:

Μπορείτε να φτιάξετε μια φτηνή και εύκολη σαλάτα. Σε μια πιατέλα απλώνετε ένα λεπτό στρώμα από φύλλα μαρουλιού. Επάνω βάζετε λίγες ροδέλες ντομάτας, μικρά κομμάτια από σκληρό τυρί, ψιλές φέτες λάχανο και πικρές ελιές.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Υποθετικές προτάσεις

Οι υποθετικές προτάσεις δηλώνουν ότι κάτι πρέπει να εκπληρωθεί για να πραγματοποιηθεί στη συνέχεια το περιεχόμενο της κύριας πρότασης. Οι προτάσεις αυτές εισάγονται με τους υποθετικούς συνδέσμους (π.χ. αν, εάν, άμα).

Η εξαρτημένη υποθετική πρόταση (ή αλλιώς η **υπόθεση**) μαζί με την κύρια πρόταση που σχετίζεται με αυτήν (την **απόδοση**) σχηματίζουν τον υποθετικό λόγο.

π.χ. Αν την ξαναδώ, θα της πω ότι έχει ωραία μάτια!

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ	
ΥΠΟΘΕΣΗ	ΑΠΟΔΟΣΗ
Αν την ξαναδώ	Θα της πω ότι έχει ωραία μάτια!

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Βρίσκω στις παρακάτω περιόδους την υπόθεση και την απόδοση του υποθετικού λόγου:

α. Αν γυρίσεις νωρίς, θα πάμε στον κινηματογράφο.

Υπόθεση:.....

Απόδοση:.....

β. Αν αγαπάς τη ζωή σου, μην καπνίζεις.

Υπόθεση:.....

Απόδοση:.....

γ. Αν δουλέψεις, θα πετύχεις.

Υπόθεση:.....

Απόδοση:.....

δ. Σαν θέλεις τη νίκη, να προετοιμαστείς σκληρά.

Υπόθεση:.....

Απόδοση:.....

ε. Εάν είχες διακόψει τις σχέσεις, δε θα είχες τώρα προβλήματα.

Υπόθεση:.....

Απόδοση:.....

στ. Άμα θυμώσει ο δάσκαλος, όλοι οι μαθητές σωπαίνουν.

Υπόθεση:.....

Απόδοση:.....

2) Στις παρακάτω περιόδους υπάρχουν δύο προτάσεις. Κάνω τις κατάλληλες αλλαγές, ώστε να αποτελέσουν υποθετικό λόγο με υπόθεση και απόδοση:

α. Θα τους πιέσουμε πολύ και θα τους νικήσουμε.

.....

β. Τρωσ πολύ και θα παχύνεις.

.....

γ. Δεν έχω τα αναγκαία εργαλεία και δεν αναλαμβάνω τη δουλειά.

.....

δ. Χιονίζει πολύ και είναι πιθανό να αποκλειστούμε.

.....

ε. Οι μαθητές είναι άτακτοι και η εκδρομή δε θα γίνει.

.....

στ. Δεν οδηγούσε προσεκτικά. Έπαθε ατύχημα.

.....

ζ. Δε με ειδοποίησε ότι θα με επισκεφτεί. Δεν ήμουν στο σπίτι.

.....

η. Δεν ακολούθησε τις συμβουλές του γιατρού. Χρειάστηκε να κάνει εγχείρηση.

.....

θ. Η αλεπού δεν μπορούσε να φτάσει τα σταφύλια. Είπε ότι είναι αγουρίδες.

.....

3) Διαλέγω από την παρένθεση την κατάλληλη απόδοση και συμπληρώνω τις παρακάτω υποθέσεις:

(θα έφερνες πολλούς θεατές, θα φέρεις πολλούς θεατές, να φέρεις πολλούς θεατές)

α. Αν θέλεις να κερδίσεις τον αγώνα,

.....

β. Αν ήθελες να κερδίσεις τον αγώνα,

.....

γ. Αν θελήσεις να κερδίσεις τον αγώνα,

.....

4) Επιλέγω από την παρένθεση την κατάλληλη υπόθεση ή απόδοση και συμπληρώνω τους παρακάτω υποθετικούς λόγους:

(αν είσαι αισιόδοξος, και θα διαβάζεις και θα παίζεις, δεν προκαλείς συγκρούσεις, θα σου το πάρουν πίσω, αν κέρδιζαν το λαχείο)

α. Αν δεν πληρώσεις τις δόσεις για το αυτοκίνητο,.....

β., πιο εύκολα ξεπερνάς τις δυσκολίες της ζωής.

γ. Εάν οργανώσεις καλά τον χρόνο σου,

δ. Άμα οδηγείς προσεκτικά,

ε., θα άλλαζαν σπίτι.

5) Στο κείμενο που ακολουθεί υπάρχουν προτάσεις που εισάγονται με το «αν». Υπογραμμίζω αυτές που είναι εξαρτημένες υποθετικές.

Ξεκινήσαμε νωρίς, αλλά δεν ξέραμε αν θα προλαβαίναμε την ορκωμοσία. Δε θα φτάναμε εγκαίρως, αν η βροχή συνεχιζόταν σε όλο τον δρόμο. Ρωτήσαμε την τροχαία αν ο δρόμος είχε κλείσει, αλλά δεν είχαν ακριβή ενημέρωση. Υπήρχε όμως περίπτωση να μας τύχει και άλλη καθυστέρηση. Θα είχαμε επιπλέον αιτία αργοπορίας, αν είχε μεγάλη κίνηση εξαιτίας της βροχής.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

ΑΡΘΡΑ→Είναι οι μικρές λέξεις που μπαίνουν μπροστά από τα ουσιαστικά, τα επίθετα, τις κλιτές μετοχές και ορισμένες αντωνυμίες. Μας δηλώνουν αν η λέξη που ακολουθεί είναι αρσενικό, θηλυκό ή ουδέτερο (γένος), αν πρόκειται για ένα ή πολλά (αριθμός), σε ποια πτώση βρίσκεται.

Αόριστο άρθρο: ένας, μια, ένα

Δηλώνει ότι η λέξη που ακολουθεί δεν είναι συγκεκριμένη ή ότι δεν έχουμε μιλήσει προηγουμένως γι' αυτήν και δεν έχει πληθυντικό αριθμό.

π.χ. Ένας λύκος και μια αλεπού ζούσαν σε ένα λιβάδι.

Αόριστο άρθρο			
	Ενικός αριθμός		
Ονομαστική	ένας	Μια	Ένα
Γενική	ενός	μιας	Ενός
Αιτιατική	έναν	μια(ν)	Ένα

Οριστικό άρθρο: ο, η, το

Δηλώνει ότι η λέξη που ακολουθεί είναι συγκεκριμένη και γνωστή.

π.χ. Ο λύκος μας, που λέτε, είχε να φάει τρεις μέρες. Το αρνί, όμως, δεν έλεγε να ξεμυτίσει από τον ναό.

Το οριστικό άρθρο το χρησιμοποιούμε και όταν θέλουμε να κάνουμε κάποια γενική δήλωση.

π.χ. Τα παραμύθια με τους λύκους και τις αλεπούδες αρέσουν πολύ στα μικρά παιδιά.

Οριστικό άρθρο						
	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
Ονομαστική	ο	η	το	οι	οι	τα
Γενική	του	της	του	των	των	των
Αιτιατική	τον	τη(ν)	το	τους	τις	τα

Τα άρθρα συμφωνούν με τα ουσιαστικά, με τα επίθετα και με τις κλιτές μετοχές (που συνοδεύουν) σε γένος, αριθμό και πτώση.

Υπάρχουν όμως και μερικές περιπτώσεις στις οποίες δε χρειάζεται άρθρο.

Έναρθρα και άναρθρα ουσιαστικά

Όταν ένα όνομα-ουσιαστικό είναι **κατηγορούμενο**, τότε χρησιμοποιείται συνήθως χωρίς άρθρο.

Π.χ. Ο Γιάννης σπουδάζει γιατρός.

Όταν ένα όνομα-ουσιαστικό είναι **αντικείμενο** και μιλάμε γι' αυτό **γενικά**, δε χρησιμοποιούμε ούτε το οριστικό ούτε το αόριστο άρθρο.

Π.χ. Πίνω καφέ.

*Αν στο συγκεκριμένο παράδειγμα χρησιμοποιήσουμε οριστικό άρθρο, αναφερόμαστε σε κάποιο **γνωστό ή συγκεκριμένο**.*

Π.χ. Πίνω τον καφέ. (σημαίνει τον καφέ που έφτιαξα).

Αν πάλι χρησιμοποιήσουμε αόριστο άρθρο, αναφερόμαστε σε κάποιο **άγνωστο αλλά υπαρκτό**.

Π.χ. Πίνω έναν καφέ. (σημαίνει ότι τώρα πίνω έναν οποιονδήποτε καφέ).

Δε χρησιμοποιούμε άρθρο σε πολλές φράσεις με τα ρήματα **κάνω** και **έχω**.

Π.χ. κάνω δουλειές, έχω άγχος, κ.ά.

ΔΙΑΛΥΤΙΚΑ

Τα διαλυτικά μπαίνουν πάνω από το γιώτα (ι) ή το ύψιλον (υ) για να δείξουμε ότι προφέρονται χωριστά από το προηγούμενο φωνήεν α, ε, ο, υ.

Π.χ. **τρόλεϊ, αϋνία**

Δε σημειώνουμε τα διαλυτικά, όταν:

- ◆ **τονίζεται το προηγούμενο φωνήεν**, π.χ. πλάι
- ◆ **δεν έχουμε δίψηφο φωνήεν**, π.χ. πρῶι.

Τα διαλυτικά σημειώνονται, όταν οι λέξεις αυτές γράφονται με **κεφαλαία**.

π.χ. ΓΑΪΔΑΡΟΣ, ΚΟΡΟΪΔΟ, ΠΛΑΪ

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Διαβάζω το κείμενο και συμπληρώνω τα άρθρα, όπου είναι απαραίτητο.

..... δασκάλα μας χτες μας μίλησε για διατροφή. Είπε ότι πρέπει να τρώμε κάθε μέρα..... πρωινό, γιατί είναι ένα από..... πιο σημαντικά γεύματα..... ημέρας. Μάλιστα, έρευνες έχουν δείξει ότι..... μαθητές που τρέφονται πλήρως..... πρωί αποδίδουν καλύτερα στα μαθήματα. Μας πρότεινε να προτιμούμε..... γάλα σε συνδυασμό με..... δημητριακά ή ψωμί με..... βούτυρο και μέλι. Έτσι, θα έχουμε..... ενέργεια που χρειαζόμαστε, για να ξεκινήσουμε με..... δύναμη και..... ζωντάνια..... ημέρα μας.

2) Στο κείμενο που ακολουθεί υπογραμμίζω τα οριστικά και κυκλώνω τα αόριστα άρθρα.

«Λοιπόν, εσύ είσαι αυτός που έφτασε στο νησί μας ζητώντας τα τούβλα τα φτιαγμένα από τη σκόνη των μαρμάρων!» μίλησε ο «Άντρας Που Ξέρει» με μια φωνή κοφτή-κοφτή μα όχι άγρια. Τη φωνή που περιμένεις να ακούσεις από ένα άγαλμα. Τέτοια φωνή. [...]

Ο «Άντρας Που Ξέρει» άκουγε σκεφτικός. Φορούσε μια στολή που ίσως να φορούσαν κάποτε οι τροβαδούροι των κάστρων που τώρα έχουν γκρεμιστεί.

3) Στις παρακάτω διαφημίσεις λείπουν όλα τα άρθρα. Τα συμπληρώνω, όπου νομίζω ότι χρειάζεται.

α. γιαούρτι ΦΑΡΜΑΣ! πιο υγιεινό προϊόν..... ψυγείου σας!

β. Γράψε με..... στίλο ΒΥΝΙ και θα ξεχάσεις όλα.....
άλλα!

γ. Ακόμη παιδεύεστε με στύφτες; Αγοράστε τώρα.....
αποχυμωτή ΒΕΣΙΤ!

δ. Δοκίμασε..... σοκολάτα ΒΕΑΚ! Ανεπανάληπτη.....
εμπειρία!

ε. δημητριακά ΑΛΠΕΜ. Αξέχαστο.....
πρωινό!

στ. κοτόπουλά μας είναι..... ελεύθερης βοσκής!
Εμπιστευτείτε τα!

ζ. αλλαντικά μας είναι..... ελληνικής
προέλευσης!

4) Στο κείμενο που ακολουθεί συμπληρώνω, όπου χρειάζεται, τα κενά με το κατάλληλο οριστικό ή αόριστο άρθρο:

..... μαγειρευτά φαγητά μας είναι..... καλύτερα πιάτα..... ταβέρνας μας.
Όμως ξεχωριστό πιάτο είναι και..... αρνί..... σουβλας. Βέβαια, υπάρχουν
και μεζέδες

..... ώρας. ιδιαίτερη απόλαυση προσφέρουν και..... επιλεγμένα
κρασιά μας. Και χύμα και σφραγισμένα προκαλούν
πελάτες μας να δοκιμάσουν. καλοφαγάς θα περάσει
φανταστικό βράδυ. Είμαστε βέβαιοι ότι όλοι θα επιθυμήσουν

εκλεκτούς μεζέδες, υπέροχες γεύσεις μας, άψογη εξυπηρέτηση
..... συνεργατών μας.

5) Ξαναγράψω τις λέξεις τονίζοντάς τες.

• αρχαισμος →	• πλαινος →
• ναυσιπλοια →	• καικι →
• ευρωπαικος →	• αυπνια →
• πρωινος →	• λαικος →
• ρολοι →	• νεραιδα →

**6) Συμπληρώνω με ερωτηματικό, θαυμαστικό, αποσιωπητικά και διαλυτικά,
όπου χρειάζεται:**

Χρειάζεται μυική δύναμη για να το σηκώσεις.

Πρόσεχε Του Μαιου το αεράκι είναι επικίνδυνο.

Πόσες αναμνήσεις έχω από το νεραιδοχωριό.

Άλλαξέ το αμέσως.

ΕΝΟΤΗΤΑ 6: Η ζωή σε άλλους τόπους.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Αιτιολογικές προτάσεις

Αιτιολογικές ονομάζουμε τις εξαρτημένες προτάσεις που εκφράζουν την αιτία για την οποία έγινε ή δεν έγινε αυτό που δηλώνει η πρόταση, την οποία προσδιορίζει η αιτιολογική:

π.χ. Δεν όργωσαν τα χωράφια, γιατί δεν έβρεξε.

Οι αιτιολογικές προτάσεις εισάγονται (δηλαδή αρχίζουν):

α) με τους αιτιολογικούς συνδέσμους **γιατί, επειδή, αφού, διότι, καθώς** και

β) με τις εκφράσεις που χρησιμοποιούνται ως αιτιολογικοί σύνδεσμοι (καθώς, που, μια που, μια και κτλ.)

Συνήθως χωρίζονται με κόμμα, εκτός αν είναι σύντομες.

π.χ. Μην τον ενοχλείτε γιατί είναι κουρασμένος.

Μερικές φορές οι αιτιολογικές προτάσεις μπορούν να αντικατασταθούν από μια μετοχή, ενεργητικής ή παθητικής φωνής ή ακόμα και από έναν εμπρόθετο προσδιορισμό. Η μετοχή, λοιπόν, ή η φράση με την πρόθεση που φανερώνει την αιτία μπορούν να αναλυθούν στην αντίστοιχη αιτιολογική πρόταση.

Π.χ. Έφυγε **γνωρίζοντας** ότι δε θα έρθει = επειδή γνώριζε

Δε μιλούσε **από φόβο** = επειδή φοβόταν

Προσοχή! Δεν πρέπει να μπερδεύουμε τις αιτιολογικές προτάσεις με τις πλάγιες +ερωτηματικές που ξεκινούν επίσης με το «γιατί». Οι πλάγιες λειτουργούν ως αντικείμενο της πρότασης που προσδιορίζουν και δε χωρίζονται με κόμμα.

Π.χ. Δεν πήγα στο χωριό φέτος, **γιατί ήμουν άρρωστη.** (αιτιολογική)

Με ρώτησε **γιατί δεν πήγα στο χωριό.** (πλάγια ερωτηματική)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Υπογραμμίζω τις αιτιολογικές προτάσεις και δηλώνω πώς εισάγονται.

α. Υποχώρησαν από το πεδίο της μάχης, επειδή οι εχθροί ήταν ισχυρότεροι.

.....

β. Σε μερικές βόρειες χώρες τον χειμώνα δεν παίζουν ποδόσφαιρο, γιατί ρίχνει πολύ χιόνι.

.....

γ. Φώναξαν τους γονείς του, αφού δεν άκουγε κανέναν.

.....

δ. Άναψαν και το τζάκι, καθώς το κρύο ήταν πολύ.

.....

ε. Ξεκινήσαμε πολύ νωρίς, μια και ήμασταν έτοιμοι.

.....

στ. Επισκέφτηκαν και το μοναστήρι, μια που βρέθηκαν εκεί.

.....

ζ. Εργάζεται πολύ, γιατί έχει πολλές ανάγκες.

.....

2) Μέσα στο κείμενο που ακολουθεί υπάρχουν πολλές αιτιολογικές προτάσεις. Τις βρίσκω και τις υπογραμμίζω.

Από μικρό παιδί μελετούσα γεωγραφικούς χάρτες, γιατί ήθελα να μαθαίνω για κάθε περιοχή της χώρας μου. Στη συνέχεια επεκτάθηκα στην ευρωπαϊκή ήπειρο, γιατί θεωρούσα βασική τη γνώση της ευρύτερης περιοχής μας. Μετά συνέχισα σε όλο τον υπόλοιπο κόσμο, επειδή η αγάπη μου για τη γεωγραφία δε σταματούσε.

Ακόμα και σήμερα εξακολουθώ να συγκεντρώνω όσες πληροφορίες μπορώ για διάφορες μακρινές χώρες. Μάλιστα, πριν επισκεφτώ μια ξένη χώρα, φροντίζω πάντα να ενημερώνομαι, γιατί η απόλαυση της παραμονής μου εκεί πολλαπλασιάζεται.

Επειδή ξέρω από νωρίς ποια είναι τα αξιοθέατα μιας χώρας, οργανώνω έτσι το πρόγραμμα των διακοπών μου, ώστε να μην παραλείπω τίποτα αξιόλογο. Πολλές φορές οι φίλοι μου παραπονιούνται, γιατί κουράζονται απ' τις εξαντλητικές ξεναγήσεις. Παρ' όλα αυτά ποτέ δε μου χαλάνε το χατίρι.

Ελπίζω όλοι οι άνθρωποι να ταξιδεύουν συχνά στο εξωτερικό, διότι αποτελεί πραγματικά τον πιο διασκεδαστικό τρόπο μάθησης.

3) Αιτιολογώ με μια δική μου εξαρτημένη αιτιολογική πρόταση τις παρακάτω ανεξάρτητες προτάσεις:

α. Παρότι η Αφρική έχει μεγάλα αποθέματα σε πρώτες ύλες, οι κάτοικοι δυστυχούν...

.....
.....

β. Οι περισσότερες χώρες της Ευρώπης ευημερούν,

.....
.....

γ. Οι Ινδιάνοι της Αμερικής σχεδόν εξαφανίστηκαν,

.....
.....

δ. Η ζωή σε ουρανοξύστη δε μου αρέσει,

.....
.....

ε. Όλοι οι Εσκιμώοι φορούν ειδικές γούνες,

.....
.....

4) Αντικαθιστώ τις μετοχές ή τις φράσεις που δηλώνουν αιτία με εξαρτημένες αιτιολογικές προτάσεις:

α. **Γνωρίζοντας** τα επιχειρήματα του αντιδίκου, κέρδισε τη δίκη.

.....
.....

β. **Έχοντας** ξοδέψει όλες τις οικονομίες του, πέθανε πάμφτωχος.

.....
.....

γ. Δεν έλυσε την άσκηση **από επιπολαιότητα**.

.....
.....

δ. Οι καλλιέργειες δεν έχουν πρόοδο εξαιτίας της ανομβρίας.

.....
.....

ε. Από ανοησία έχασε τα λεφτά του.

.....
.....

5) Στο κείμενο που ακολουθεί υπογραμμίζω τις εξαρτημένες αιτιολογικές προτάσεις και τις χωρίζω με κόμμα. Θυμάμαι: Δεν είναι εξαρτημένες αιτιολογικές όλες οι προτάσεις που αρχίζουν με το γιατί.

Φύγαμε τρέχοντας γιατί φοβηθήκαμε τις συνέπειες των επεισοδίων. Δε γνωρίζαμε γιατί έγινε αυτό το κακό ούτε ρωτήσαμε γιατί δεν υπήρχε αστυνομία.

Δε θέλαμε να μάθουν οι γονείς μας ότι ήμασταν χωρίς την άδειά τους στο γήπεδο γιατί δε θα μας άφηναν να ξαναπάμε. Τα επεισόδια στα γήπεδα είναι άσχημα γιατί απομακρύνουν τους πραγματικούς φιλάθλους από τους αγώνες.

6) Στα παρακάτω ζεύγη προτάσεων μετατρέπω τη δεύτερη πρόταση σε εξαρτημένη αιτιολογική πρόταση.

α. Πολλοί ξένοι τουρίστες έρχονται στην Ελλάδα για διακοπές. Τους αρέσει το κλίμα και θαυμάζουν την ιστορία της.

.....
.....

β. Πολλοί πρόσφυγες έρχονται από την Αφρική. Στην Αφρική γίνονται εμφύλιοι πόλεμοι.

.....
.....

γ. Οι Έλληνες παλαιότερα μετανάστευαν. Η Ελλάδα ήταν φτωχή.

.....
.....

δ. Πολλοί μετανάστες προοδεύουν. Είναι εργατικοί.

.....
.....

ε. Τα ταξίδια είναι πολύ χρήσιμα. Γνωρίζουμε άλλους πολιτισμούς και διευρύνουμε το πνεύμα μας.

.....
.....

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Λέξεις και φράσεις που δηλώνουν τόπο (τοπικοί προσδιορισμοί) (βλ. Σελ.14-15)

Σε μια περιγραφή βρίσκουμε συχνά λέξεις ή φράσεις που φανερώνουν τόπο. Τέτοιες είναι κυρίως:

α) τοπικά επιρρήματα (μέσα, έξω, εδώ, εκεί, βόρεια, νότια, μακριά, χαμηλά, πουθενά, δίπλα, πίσω, κοντά κτλ.)

β) επιρρηματικές εκφράσεις (κοντά σε ..., μακριά από..., μπροστά από/ σε..., κάτω από....κτλ.)

γ) φράσεις με προθέσεις: π.χ. Το καλοκαίρι τα πλοία φεύγουν για τα νησιά γεμάτα με κόσμο.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Στις προτάσεις που ακολουθούν υπογραμμίζω τους τοπικούς προσδιορισμούς και γράφω πώς εκφράζονται (π.χ. επιρρήματα, φράσεις με προθέσεις κτλ.):

α. Το καλοκαίρι πολλοί κοιμούνται στην ταράτσα του σπιτιού τους.

→

β. Οι ουρανοξύστες σε κρατούν μακριά από τη φύση.

→

γ. Οι δάσκαλοι προσέχουν τους μαθητές στην αυλή του σχολείου.

→

δ. Έφτασαν μέχρι τον Παρνασσό, αλλά τους σταμάτησαν στον δρόμο προς την πίστα του σκι.

→

→

→

ε. Περίμενε κάτω σχεδόν δύο ώρες.

→

στ. Το σπίτι του είναι δίπλα από το μαγαζί του.

→

2) Στη στήλη A του παρακάτω πίνακα δίνονται τοπικά επιρρήματα. Γράφω στη στήλη B τα αντώνυμά τους (αντίθετα).

A	B
Κάτω	
Ανατολικά	
Κοντά	
Πουθενά	
Δεξιά	
Ψηλά	
εντός	

3) Η Αμαλία επισκέφτηκε πέρσι τη Φρανκφούρτη και κατέγραψε ό,τι της έκανε τη μεγαλύτερη εντύπωση.

Διαβάζω το κείμενο και μετά προσπαθώ να βρω τα αντίθετα των υπογραμμισμένων τοπικών προσδιορισμών.

Η Φρανκφούρτη είναι πραγματικά υπέροχη πόλη! Σε μικρή απόσταση από το κέντρο της πόλης κυλάει ο ποταμός Μάιν. Κατά μήκος του ποταμού υπάρχει αρκετό πράσινο και ένας άνετος πεζόδρομος. Η άλλη πλευρά της πόλης είναι εξαιρετικά σύγχρονη. Υπάρχουν πολλοί ουρανοξύστες. Στο τέλος του δρόμου συναντήσαμε έναν. Στην μπροστινή πλευρά έγραφε τις ώρες που επιτρέπεται η είσοδος στο κοινό και στο αριστερό μέρος υπήρχε ένα ασανσέρ, με το οποίο ανέβαινες στην ταράτσα του κτιρίου. Καταφέραμε να ανέβουμε στην κορυφή και θαυμάσαμε την υπέροχη θέα! Τι αξέχαστη στιγμή!

Σε μικρή απόσταση ≠ Στην μπροστινή πλευρά ≠

Κατά μήκος ≠ Στο αριστερό μέρος ≠

Στο τέλος του δρόμου ≠ Στην κορυφή ≠

4) Στο κείμενο που ακολουθεί συμπληρώνω τα κενά με τον κατάλληλο τοπικό προσδιορισμό, από αυτούς που δίνονται στην παρένθεση (στην αίθουσα, εκεί, από το μουσείο, κοντά, γύρω από το άγαλμα, πάνω σε ειδικά βάρθρα, σε αίθουσες, πίσω, πάνω, στο κέντρο, στο Αρχαιολογικό Μουσείο)

Το σχολείο μας έκανε επίσκεψη της Ολυμπίας. Όλοι ενθουσιάστηκαν με αυτά που είδαν Τα εκθέματα βρίσκονται και είναι τοποθετημένα

Αλλά όλοι βιάζονταν να φτάσουν όπου εκτίθεται ο Ερμής του Πραξιτέλη. Είναι μια μεγάλη αίθουσα της οποίας υπάρχει το περίφημο άγαλμα. και υπάρχει ειδικός φωτισμός, ενώ έχει τοποθετηθεί ένα σχοινί που εμποδίζει να φτάσεις πολύ Φύγαμε εντυπωσιασμένοι!

5) Η Κατερίνα έγραψε τις εντυπώσεις της από ένα ταξίδι που έκανε με την οικογένειά της. Ξέχασε όμως να συμπεριλάβει πολλούς τοπικούς προσδιορισμούς.

Διαλέγω τον κατάλληλο (απ' την παρένθεση) και συμπληρώνω σωστά τα κενά του κειμένου.

(κοντά του, νότια, στον ουρανό, στο αεροπλάνο, στη μέση, ολόγυρα, στην Αίγυπτο, στο έδαφος, στο Κάιρο, εκεί, πιο πάνω, στον Νείλο, σε σαρκοφάγους, παντού, στην έρημο, σε ειδικό ταφικό θάλαμο)

Όταν έμαθα ότι θα πάω με την οικογένειά μου, ενθουσιάστηκα. Αυτή η χώρα και η ιστορία της ανέκαθεν με μάγευαν. Μόλις μπήκα μέσα, ένωσα δέος αλλά και λίγη ανασφάλεια. Πώς θα κατάφερνε αυτό το αεροσκάφος να φτάσει ψηλά μάλιστα και από τα σύννεφα; Ευτυχώς το ταξίδι μας ήταν υπέροχο! Προσγειωθήκαμε εύκολα και, αμέσως μόλις πάτησα το πόδι μου, αισθάνθηκα τη μεγάλη διαφορά της θερμοκρασίας. Όσο πιο ταξιδεύει κανείς, τόσο αυξάνεται η ζέστη. Δεν ήμουν όμως πρόθυμη να χαλάσω τη διάθεσή μου με τίποτα. Θα πηγαίναμε και θα βλέπαμε τις πυραμίδες

Απίστευτο θέαμα! άμμος και απουσία ζωής και αυτά τα επιβλητικά μνημεία! Οι πυραμίδες του Χέοπα και του Χεφρήνα είναι χτισμένες κοντά

..... τοποθετούσαν τις μούμιες μέσα σε και
..... . Ο νεκρός του είχε πολύτιμα αντικείμενα. Δεν
είδα όμως μόνο τις πυραμίδες. Κάναμε βόλτα με ποταμόπλοιο,
επισκεφτήκαμε το Αρχαιολογικό Μουσείο και δοκιμάσαμε την τοπική κουζίνα.
Αυτό το ταξίδι δε θα το ξεχάσω όσο ζω! Ήταν μια μοναδική εμπειρία!

6) Βρίσκω στις παρακάτω περιόδους τους προσδιορισμούς τόπου και σημειώνω δίπλα αν είναι επίρρημα, επιρρηματική φράση, εμπρόθετος προσδιορισμός, αναφορική πρόταση.

- Όπου κι αν πάω, θυμάμαι τον τόπο μου. (.....)
- Μετά τη στροφή θα δεις το φαρμακείο. (.....)
- Περάσαμε μέσα από το ποτάμι. (.....)
- Πουθενά δε θα βρεις καλύτερο ψωμί. (.....)
- Πηγαίνω στη Θεσσαλονίκη. (.....)
- Σε παρακαλώ, έλα εδώ. (.....)
- Ακούμπησε το ταψί στην κουζίνα. (.....)
- Ψάξε όπου θέλεις. (.....)

7) Χρησιμοποιώ τα παρακάτω ζευγάρια λέξεων για να φτιάξω προτάσεις που να περιέχουν τοπικό προσδιορισμό, όπως στο παράδειγμα (ποδήλατο-τοίχος, πόδια-λάσπη, ταξιδιώτης-Καλαμάτα, χαλάζι-ουρανός, μήλο-δέντρο, χρήματα-τσέπη).

- Το ποδήλατο ήταν αφημένο πλάι στον τοίχο.
-
-
-
-

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΩΗ

τα πάντα για τον μαθητή

ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ | ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ | ΔΗΜΟΤΙΚΟ | ΓΥΜΝΑΣΙΟ | ΛΥΚΕΙΟ
Αβέρωφ 12-14, 16452 ☎ 210 9617817 @ info@zois-school.gr 🌐 www.zois-school.gr